

EESTI PÄEVA- LEHT

ESTNISKA DAGBLADET

Laupäeval, 3. veebr. 1973

Nr. 9 (3797)

15. aastakäik

Esinduse 1973-a kultuuriauhhind Marie Underile

Möödunud nädalavahetusel tuli kokku Rootsi Eestlaste Esinduse 1973-da aasta kultuuriauhinna žürii. Esinduse ruumides toimunud koosolekul otsustati üksteiselt määrata tänavune kultuuriauhind eesti suurimale luuletajale Marie Underile, kes 27. märtsil saab 90-aastaseks.

Et tänavune auhind antakse välja kirjanduse alalt, otsustati vastava kultuuriauhinna statuudikohase komisjoni poolt juba sügisel. Seekordsesse auhinnažüriisse kuulusid prof. Hans Kauri, kirjanik Karl Ristikivi, tuuletaja Kalju Lepik, kirjandusteadlane Paul Laan ja žürii alaline sekretär Arvi Moor. Kultuuriauhinna suurus on 3000 krooni.

Traditsiooni kohaselt antakse kultuuriauhind, mis on kujunenud paguluse kaalukaimaks ühiskondlikuks austusavalduseks kultuuri ja loomingu alal töötajatele, üle Rootsi Eestlaste Esinduse esinduskogu kevadistung-

il, mis toimub märtsikuu alguses.

Žürii alaline sekretär Arvi Moor tegi laureadile žürii otsuse teatavaks telefoniteel ja andis üle õnnitlusi.

BALTI näitust pikendati

Riigiarhiivi juhatus on otsustanud arhiivi ruumides Mariebergi (Fyrverkarbacken) käimasolevat Baltikumi, eeskätt Eesti ja Läti, ajalugu valgustavate ürikute näitust pikendada veel kahe nädala võrra — kuni 15. veebruarini, kuna külastajate vool on olnud oodatust mitu korda suurem.

Uus-Meremaal Aucklandi ülikoolis inseneriteaduse õppejõuna tegutses prof. Arved Raudkivi saabus Inglismaale, kus ta kuue kuu jooksul peab külalisõppejõuna loenguid Londoni ülikoolis. Abikaasa Aino järgneb hiljem.

Kultuuriauhinna laureaat 1973: Marie Under.

Tartu õpetlast kimbutati buda- usu huvi tõttu

Vene põrandaalune "Jooksvate sündmuste kroonika", tuues ära rohkeid andmeid KGB aktsioonidest ja kohtuotsustest teistimõtlejate vastu, teatab Eesti osas, et läbiotsimine on toimunud Tartus ülikooli õppejõuna töötava Linart Mälli juures, kes orientalistina on huvi tundnud budistliku õpetuse vastu.

Kas L. Mälli juurest läbiotsimisel midagi leiti ja mis temaga edasi juhtus, seda ei märgita. Andmest võib järeldada, et L. Mäll on olnud ühenduses teiste budoloogidega, ja et on toimunud budistide arreteerimisi. Nii toimetatud läbiotsimine Moskvas Vene Teaduste Akadeemia (Industrii) kaastöölise O. F. Volkova juures, kellelt ära võeti 2 eks. piiblit, üks vene, teine kirikuslaavi keeles, buda kuju, budistide tektidest arakirju jne, millest mõned isik vajas oma töös.

Ülekuulamisest tahetud saada kinnitust, et Volkova on osa võtnud "veriseist õhvirveloomist budalet".

Ulan-Udas on arreteeritud Vilniuse sinna aspirandina teaduslikule tööle läinud leedulane D. Butkus, keda süüdistatakse budistlikus maailmavaates, usklikke grupi organiseerimises ja lisaks veel huliganismis, sionismiga ühenduse pidamises ning spekulatsioonis usukultuslike esemetega.

Peale tema on samas linnas arreteeritud budismiga tegelemises süüdistatuna mitu isikut, kõik ülikooli haridusega, välja arvatud üks pedagoogilise instituudi üliõpilane või aspirant.

Huvitav on ka teade Kiievis seal toimunud linna parteiorganisatsioonide sekretäreid koosolekust, kus teatavaks tehti uus kord kapitalistlikele madresse sõita soovijate dokumentide vormistamisel. Väljasõita soovijalt nõutakse karaktersistika millel peavad andma allkirjad asutuse direktor, parteiorganisatsiooni sekretär ja kohalik komitee esimees. Nende aseltajail allkirja digust ei ole.

Karakteristika koostas parteiorganisatsiooni sekretär, kellel on ka ülesanne väljasõita soovijale teatavaks teha, et tal tuleb tasuda oma

kõrgema hariduse eest enne väljasõiduloo saamist.

Järg. lhk. II

Dr. Ilo Käbin

Ilo Käbin Kõneleb aktusel

Eesti Vabariigi aastapäeva aktus Stockholmis toimub pühapäeval, 25. veebruaril kell 13 äsjaaretaueritud Kontserthoone suures saalis. Selle aasta kõnelejaiks on eesti poole Dr. Ilo Käbin Landskronast ja rootsi poole riigipäevallige Staffan Burenstam-Linder, moderaate erakonna abiesimees. Muusikalises osas esinevad kontsertpianist Käbi Lavetel, ooperilaulja bariton Björn Asker ja Stockholm Eesti Meeskoor. Pääsmad tulevad müügiele lähemal ajal Eesti Kultuuri Koondises, ERR-is ja Rootsi Eestlaste Esinduses.

Eesti Kultuurikoondise auhindade ja stipendiumide üleandmine. Vasakult Kultuurifondi-toimkonna esimees dotsent Valter Tauli, EKK abiesimees Kalju Lepik, laureaat Helmi Mäelo, Kultuurifondi-toimkonna liige Elli-Maria Hallap ja stipendiaat Jaan Seim (EPL-foto Lepper)

EKK auhinnad anti üle

Eesti Kultuuri Koondise auhinnad ja stipendiumid anti tavakohaselt üle organisatsiooni aastapäeva-koosviimisel Stockholmis Ooperikeldri piduruumides, kuhu oli arvukalt kogunenud kirjanikke, kultuuri- ja avaliku elu tegelasi, liikmeid ja külalisi. Auhinna ja stipendiumid tegi teatavaks Kultuurifondi-toimkonna esimees dotsent Valter Tauli, kuna toimkonna liige Elli-Maria Hallap luges ette motivaatsiooni.

Auhinnasaajast Helmi Mäelost ja Albert Kivikasest oli kohal vaid esimene, kellele vastava pöördumisega

auhinnaümbriku- ja aadressi üle andis Eesti Kultuurikoondise abiesimees, luuletaja Kalju Lepik, kes üht-

last tegi pöördumise ka eemalviibiva Kivikase austamiseks.

Järg. lhk. II

Läänes ülikooli lõpetanud eestlasi 4070

NEW YORK (VES) — Kui palju on eestlasi lõpetanud ülikooli paguluses? Seda on uurinud newyorklane Voldemar Kõiv, kes on teinud hiljeltöö, et registreerida eestlaste kõrgema hariduse omandamist vabas maailmas. Tema andmetel on ülikooli lõpetajate arv möödunud pagula-aastate jooksul (1945-1970) 4070. Uurija, kes a. 1933 tegi Tartu ülikoolis auhinnatöö eestlaste harilaskonnast, konstateerib, et kui iseseisva Eesti elanikkond juba tookord haridusliku taseme poolest seisis Euroopa rahvaste esirinnas, siis on eestlaste hariduspuudlus maapaos olnud vähegi suurem.

Voldemar Kõiv on kogunud kuus aastat andmeid ja omab senini kõige täielikuma andmestiku ülikooli lõpetanud eestlaste kohta mitmesugustest eri maades. Praegu on tal käsil faktiliste andmete täiendamine ja puuduvate nimede otsimine. Kuid statistilise eesmärgi on saavutatud.

Nüüd kavatses autor välja anda teatmeteost eesti harilaste kohta, mis sisaldaks ülevaate ja statistika ning matrikkl koos andmestikuga nende edasijõudmisest ja tegevusest.

Statistiliste andmete kohaselt on tähendatud 4070 ülikooli lõpetanu hul-

gas 125 sellist, kes on küll lõpetanud ülikooli juba kodumaal, kuid paguluses edasi õppinud teaduslike kraadide saavutamiseks või uutele aladele.

Edasijõudnud haridusega ja erialakoolide lõpetanud, kaasa arvatud arstid, on ca 36 prots. kõigist ülik. lõpetajatest. Esmase kraadiga on 64 prots. lõpetajatest, nagu B.A., civilinsener, fil. kand. jne. (Juulis 1972 tehtud statistika põhjal).

Ülikooli lõpetanud esineb rohkesti ka moodsa teaduse ja tehnoloogia aladel, mis 50 a. tagasi ei olnud üldse tuntud.

EPL 3. veebruaril 1973

NIXONI TEE

Seistes Ühendriikide eesotsas on president Valdes Majas selleks käskluseks, kes väljapoole tähendab oma maa välispoliitikat. Vastavalt sellele on Vietnamis sõja ajal sõja oponentid väsimatult kividega pildunud nii hiljutisi surnud demokraati Lyndon B. Johnsonit kui ka sõja lõpetajat Richard Milhouse Nixonit — nende vahelpeal olid John F. Kennedy oli küll vastupanu suurendajaid, kuid oma tubane valitsusajaväga ja eriti traagiliselt surmaga ei jõudnud ta enda vastu porilainet koguda ja temast sai pühak kahe "paha presidendid" vahel.

Ilmselt ei ole see positsioon olnud eriti meeldiv Richard Nixonile. Mis ta ka ette on võtnud, et opositsiooni vaigistada, ei ole see põrmugi mõjunud. Kuigi ta peaaegu täielikult lõi Vietnamist ära USA sõdurid ja valmistas täie intensiivsusega rahu sõlmimise, siis ikkagi jätkusid rünnakud tema vastu, sest vasakäärmuslaste poolt juhtud kudu- ja välispositsioon ei nõudnud mitte midagi vähemat kui Ühendriikide kapitalistidele ja veel selliselt, et USA poliitiliste survevahenditega oleks lõpu teinud oma lihtsase Saigonis, kellele nüüd kommunistid endil tuleb edasi arveid õigendada.

Ja kui nüüd sõda on astunud vaherahu staadiumi ja USA tõmbab ennast välja, siis ei ole põrmugi veel näha kriitika vaibumist selle maa ja eriti tema presidendid suunas. Ka siin Rootsis ei olnud välisministri oma kommentaarides põrmugi rahu just sellega, et USA enne lahkumist ei "lahendanud" rahvusliku Lõuna-Vietnami probleemi.

USA president on kogenud, et tema maa oleks peaaegu häbiavärts pildunud sõjast lahikuna otseste kaotajana just lahingu kaotamise tõttu siserindel ja võib arvata, et Vietnamis-rahva sõlmimine on mituigi aastat veninud just selle tõttu, et kommunistlik pool on lootnud peale jäämist USA sise- ja rahvusvahelise opiniooni kaudu.

Ei ole ju üheski sõjas varem õnnestunud vastaspoolle luua sõdival maal sellist tugevat opiniooni enda kasuks. See asjaolu näitab, kuivõrra on pärast Teist maailmasõda arenenud totalitaarse teade oskus ära kasutada demokraatlike maade sõna- ja pressivabadust ning nende maade masside naiivsust.

Richard Nixon astub nende kogemustega oma teise ametiperioodi. Mees, kes Eisenhoweri abipresidendina esines eriti selge antikommunistina, kes aga siiski presidendina oma esimesel ametiperioodil suitis dialooge saavutada nii Pekingiga kui Moskva, kahe kommunistliku usundi metropoliga ja seda vaatamata Vietnamis sõjale, kus need pooled otseselt olid tema vastaseks.

Seega on president näidanud oma paendlikkust välispoliitika ja taktiselt meelt, mida ta vastased ei ole tahtnud näha, samal ajal aga jättes kahevahel oma traditsioonilised sõbrad, kes ei tea ikka veel, milliseks kujuneb presidendil palg lõplikult. Senini on tegemist olnud poliitiliste manöövritega reaalspoliitika raamides.

Järgmised neli aastat peavad näitama, millise ajalooga Richard Nixon tahab minna ajalukku. Ta kasutas oma ametisseastumise kõnes pöördumist fraase rahust tulevastele põlvkondadele ja andis oma ametivande piibli paljutähenduslikel sõnadel:

"Ja ta mõistab kohut paganate vahel ja noomib mitut rahvast; siis taovad nemad oma mõõgad kirvetevadeks: rahvas ei tõsta mõõka teise rahva vastu ja ei õpi teps tapluma" (Jesaja 2,4).

Nixon kõneles uuest ajastust koos teiste rahvastega tulevastele sugupõlvadele ja märkis, et USA ei ole teiste rahvastega tuleviku eest võitleja, vaid ootab, et teised rahvad õpivad ise enda tuleviku kujundama. Kuigi praktilisel pool USA valmistas rahuuuga üleminekuisele sotsiaalsüsteemist ära kaotamisega, ei tähenda aga see rahvusvahelisel veel mingit tõelist rahu — isegi see ei tähenda rahu, et N. Liit tingimata tahab julgeolekukonverentsil kõnelda vägede vähendamise ja USA vägede väljatõmbamisest Euroopast, kus teatavasti 100 miljonit inimest raudkardina taga on Teise maailmasõja järel juba ohverdatud reaalspoliitika.

Rahu määrg, mida Nixon nüüd kommunistidega peab mängima, puudutab ka neid istetud miljonid, kes eeskätt Roosevelti poliitika tõttu on sattunud praegusse olukorda. Kinnitsus, et USA ei ole teiste rahvastega tuleviku eest võitleja, kõlab halvaendeliseks ja isolatsioonisituks, kui mitte president ei oleks kinnitanud samas, et ta kaotab kindlat tähta USA lepingulise ülesandeid.

Kui ta mõttes, et Euroopa kiiresti majanduslikult arenenud riigid peaksid suuremal määral ka enesekaitse peale mõtlema, siis on tal muidugi õigus, kuigi see osutub võimalikuks vaid siis, kui ka Euroopa saab samaväärseid relvas, mis praegu hoiavad nn. terroritasakaalu.

Praegu jääb mulje, et Ühendriigid pärast valusast õppetundi maailma valiku arvamistega, ei kavatse vähemalt lähemas tulevikus uusi lepingulisi kaitsekohustusi teiste rahvastega osas enda õlgadele võtta, kui küll täidetaks vanu kohustusi. See perspektiiv, kus Jesaja sõnade järel mõõgad ümber tootakse tõrjastadeks, tähendab vähenevat julgeolekugarantiid Läänelisele maailmale USA poolt. Richard Nixon on tahab nüüd ilmselt rohkem oma aega pühendada oma rahva siireprobleemidele. Kui aga välislokkord selleks talle mahti annab?

KLA

Juhtkond Austraalias

SYDNEY (VES) — Melbourne's toimus Austraalia esialgse keskkorraldusorganisatsioon, Austraalia E. Seltside Liidu peakoosolek, millest osavõttis 32 esindajat 14 liikmesorganisatsioonist. Koosolekul moodustati liidule uus juhatus. Uueks esimeheks valiti Meinhard Ots Melbournest, kuhu juhatus asukoht Sydneyst üle läheb.

Juhatusesse valiti Ernst Kesa, Elmar Kütt, Bernhard Linnusaar, Helmut Malt, Peet Möisa, Silvi Nigol, Hans Ots, Kalev Pank ja Ivo Raadik.

Aseesimeesteks kohtalid valiti Sydney Vaino Jaaniste, Adelaidest Richard Ollino, Thirmerest Villen Ojamees ja Hobartist dr. Kalev Kruup. Revisjonikomisjoni valiti Johannes Grünberg, Arnold Mikor ja Arnold Nigol. Koosolek määras ka, et järgmisel Austraalia Eesti Päevade toimumiseks Adelaidest 1975. a. lõpul.

VÄLISKOMMENTAAR

EBAMÄÄRANE RAHU

Vähe enne Vietnamis rahutingimuste avaldamist peetud kõnes tähendas president Nixon paaril korral, et läbirääkimised Pariisis on lõpuks toonud "auväärsse rahu". Ta meenutas sel puhul moodunud aasta 25. jaanuaril ja 8. mail peetud kõnesid, milles ta määritles eesmärgi, mis pidid olema sisuliselt tähtsaks auväärsse rahu saavutamisel.

President kinnitas, et nüüd on kokku lepitud lahenduses, kus kõik tema poolt ülesseatud tingimused on leitud täitmist. Ühendriigid tunnustavad jatkuvast Vietnamis vaharigi, s.o. Lõuna-Vietnami valitsust kui ainsat seaduslikku valitsust Lõuna-Vietnami. Lõuna-Vietnami rahvale on kindlustatud õigus määrata ise oma tuleviku, ilma vahelesegamiseta väljastpoolt.

Olgem nüüd uhked, et USA on saavutanud auväärsse kokkuleppe ning ei leppinud rahuga, mis oleks tähendanud meie lihtlaste reetmist.

Kui nüüd vaadelda 27. jaanuaril Pariisis allkirjutatud kokkuleppe teksti, siis on seal raske leida niisama kindlat sõnastust, nagu president Nixon ennakuil peetud kõnes. Pigem meenutab lõplik kokkulepe sisuliselt sedasama rahutingimuste versiooni, mille Põhja-Vietnam ühepool-

sest avaldas mõõdunud oktoobris. Vahe seisab peamiselt selles, et üheks punkti asemel koosneb kokkuleppe nüüd 23 punktist, olles endisest ulatulisum ja üksikasjalisem.

Torkab eriti silma, et seejuures aga pole midagi muutunud väga tähtsas küsimuses: nimelt ei puudutata ka nüüd ühegi sõnaga ei Põhja-Vietnami vägede olemasolu Lõuna-Vietnami ega nende tagasiõmbamist sealt. Lugu tundub seaduslikumana, et ümmarguselt 145 000 põhjavietnami sõdurit on tegelikult selgrooks nn. FNL-i jõukudele Lõuna-Vietnami.

Teieks väärib märkimist, et nagu oktoobri kokkuleppe versioonis nõnda rõhutatakse ka nüüd Vietnamis "ühitsuse" tunnustamist. Demarkatsioonijoont Põhja- ja Lõuna-Vietnami vahel peetakse ainult "ajutiseks" piiriks seni, kuni mõlemad pooled on "ühinenud rahulikuks teel." USA on tegelikult leppinud ka "kahe Lõuna-Vietnami poolega", s.o. olemasoleva seadusliku valitsuse kõrval teise- na. Ajutist revolutsioonilist valitsust.

Nõnda sai võimalikuks, et sõja lõpetamise dokumendile kirjutati Pa-

riis alla USA ja Põhja-Vietnami välisministrid, teisele samasisulisetele dokumentidele aga peale USA ja Põhja-Vietnami väisministrite ka Lõuna-Vietnami ja Ajutise revolutsioonilise valitsuse välisministrid, Tšienlooli on just see teine dokument loonud, oukorra, millele Hanoi ja FNL panevad suurimaid lootusi.

Relvarahu järelevalve teostajateks on Kanada, Ungari, Indoneesia ja Poola. Ühteaga on aga USA ja Põhja-Vietnam veel kokku leppinud, et lähemal ajal kortaldada rahvusvahelise konverentsi rahu kindlustamiseks nii Vietnamis kui Indochinas üldiselt. Sellest konverentsist võtaksid osa peale Kanada, Ungari, Indoneesia ja Poola veel Hiina, Prantsusmaa, Nõukogude Liit ja Suurbritannia, samuti Liitunud Rahvaste peasekretär koos Pariisi läbirääkimiste asjaosalistega.

Viimased, s.o. USA, Põhja-Vietnam, Lõuna-Vietnam ja FNL, kohustuvad täpselt kinni pidama 1954 Genfilepingust Kambodža kohta ja 1962 Genfilepingust Laose kohta, mis kindlustavad nende maade suveräänsust ja territoriaalset puutumatust. Pariisi rahuläbirääkimiste osalisel tõttavast respekterida Laose ja Kambodža neutraliteeti, kohustudes ühtlasi lõpetama oma sõjalisi aktsioone mõlemal maal.

USA volinik Pariisi läbirääkimistel Henry Kissinger kommenteerib saavutatud kokkulepet seletusega, et USA-le tähendab ees lahkumist Lõuna-Vietnami nii sõjaväelisel kui poliitilisel. Ta usub aga ühtlasi, et Lõuna-Vietnami praegune seaduslik valitsus jääb püsima, kuna USA on viimasel ajal kannud küllalt hoolet. Saigoni sõjamaetjari täiendamise eest.

Aga mis juhtub siis, kui Hanoi kõigest hoolimata saab edasi suuri relvasaadetisi N. Liidust ja Puna-Hiinas? See tähendaks relvarahulepingu murdmist, mispuhul Kissinger ei taha spekulereida. Ta annab aga mõista, et siis võib ka USA lepingut murda, kuna muud valikut ei ole. Ta nendib ka, et alati pole kerge läbirääkimistel saavutada seda, mida sõjaväel ei saadud.

Teiste sõnadega, miski ei kindlusta veel, et tegemist pole ebamäärase rahuga, mis kestab ainult lühikest aega, et seejärel puhked taas sõjatuks Lõuna-Vietnami pinnal.

A.K.

● Kaks kuud kestnud Euroopa-reisist saabus tagasi koju Uus-Meremaal Aucklandi võitlemisõpetaja Emmi Tõkke-Belwood.

Lääne-Berliinle on kahjulikud Brandti idalepped

BERLIN — Lääne-Berliinis viibivad vaatlejad mainivad, et äsja sõlmitud ida ja lääne vahelised kokkulepped, mis peavad kindlustama Berliini heaolu ning lõpetama külm sõja Berliini ümber, on tekitanud kommunistlikud Ida-Saksamaast piiratud linnas võrdlemisi ebamäärase olukorra. Paljud Lääne-Berliini juhtivad tegelased on arvamusel, et sõlmitud kokkulepped, mis peavad kindlustama Lääne- ja Ida-Berliini vahel tihedama läbikäimise, on kaheteraga mõõgaks ning olukord võib tulevikus muutuda veelgi halvemaks kui ta oli enne nende kokkulepete sõlmimist.

Kurikuulus Berliini müür, mille mahakiskumine oleks pidanud olema kokkulepete sõlmimisel lääneriikidega esimeseks nõudeks, on jäänud endiselt püsima ning kommunistid ise ei kindlustavad seda ning ehitavad juurde uusi valvetoore ja seadeldisi idast läände põgenevate inimeste mõrvamiseks.

Läbikäimine Ida- ja Lääne-Berliini elanike vahel on kujunenud ühepoolseks liikumiseks, kuna Ida-Saksamaa kommunistlikud võimud ei luba oma elanikel Lääne-Berliini külastada.

Lääne-Berliini on jäänud ka lääneriikide okupatsioonivägede, kelle arvu arvestatakse 11 000 mehele, nendest üle poolele ameeriklastele. Nende sõjaline tähtsus on siiski minimaalne, kuna Ida-Saksamaa terroritooriumil on kolm kümend korda rohkem puhasõureid.

Lääne-Berliini linnapea Klaus Schütz, kes on tugevamalt kantseer Willy Brandti üle idapoliitika toetajal, märgib avameelselt, et Lääne-Berliini ei tule enam vaadelda nagu mingisugust eelpositi kommunistivastases võitluses.

Schütz kinnitab, et Lääne-Berliini ei ole Lääne-Saksamaa pealinna ning seetõttu ei ole tal seda staatust, mis on kommunistliku Saksamaa pealinnal Ida-Berliinil.

Mõned Schützli poliitika pooldajad arvavad, et Lääne-Berliinile tuleb anda hoopis teine staatus ning uus sisse ning kujundada Lääne-Berliinist jõustustesse linn, mis sarnaneb teatud määral Ühendriikide Las Vegasale.

Lääne-Saksamaa annab praegu Lääne-Berliinile majanduslikku abi, mis tõuseb astronoomiliste summade-ni. Lääne-Berliinile antakse suuri toetussummasid ning tehakse soodus-tusi maksude maksmisel. Arvatakse, et senised toetussummad tõusevad

Omaagee Berliini ülemlinnapea idapoliitika kahjustab tema oma linna tulevikuperspektiivis.

koguulatuses üle 150 miljardi krooni.

Praegune aastane toetussumma ulatub umbes 11 miljardile kroonile, mis teiste sõnadega tähendab seda, et iga Lääne-Saksamaa elanik toetab Lääne-Berliini aastas 185-kroonis summas.

Küsimus seisab selles kui kaua tahab Lääne-Saksamaa selliseid ohvreid kanda ja Lääne-Berliini majanduslikult toetada. Bonnis ongi juba kuulda häält, et Lääne-Saksamaa ei saa lõpmatuks selliseid summasid välja maksta ning üldkord peab selle lõpp tulema.

Kuna noored sakslased siirduvad tulevikku väljaveadete puudumisel Lääne-Berliinist Lääne-Saksamaale, siis valitseb Lääne-Berliinis suur tõelis puudus, mida kompenseeritakse välisõlulistega. Praegu on Lääne-Berliinis 82 000 välisõulist, peamiselt juugolaavlast ja (ürklased, kes moodustavad 8 protsenti kogu Lääne-Berliini tööjõust.

EESTI PÄEVALEHT

Eestiska Dagbladet
Peatoimetaja Juhan Koka
Vastutav väljaandja
(ansv. utg.)
Arvi Moor

Toimetus ja talitus:
EESTI MAJAS Koostajad:
Wallington 32, 1 tr.
Postiaadress: Box 667
101 29 Stockholm 1
Telefon 21 84 46

Toimetaja Eeskiltsuna Jüri Aus
Aadr. Eesti Päevaleht, Box 120,
331 02 Eeskiltsuna, tel. 016/74 77 72
Tellimispostigiro nr. 15 67 70-0
Kuulutussarvete postigiro 60 59 00-0,
Eesti Päevaleht Förlags AB,
Stockholm

Tellimishinnad:

Aasta kr. 158-
Termin (4 kuud) kr. 57-
Kuu kr. 16-

Väljaandja EESTI PÄEVALEHT
FÖRLAGS AB

Trükkija: Eeskiltsuna-Kurireus
Tryckeri AB Eeskiltsuna 1973

Kaubi-filmide omaaegsed staarid kaovad igavikku

LONDON (EPL) — Hollywoodi metsiku lääne filmidest omal ajal hästituntud kaubi ja publikulemmik Hopalong Cassidy ratsuts viimset korda päikeseloojangusse... Minevikku kadunud Ameerika kauboidesaduramantikat elustanud "Hoppy" Cassidy, kodanliku nimega William Boyd, suri mõõduvõrd 77 aasta vanuses Kalifornias. Seega kadus igavikku filmitööstuse kuldajastu üks viimaseid filmikauboisid.

Boyd sündis Ohios 5. juunil 1895. Tema esimene film ekraanistati 1919. Filmikaubus Boyd oli noores eas Ameerika metsiku lääne filmides n.ö. "hea poiss", kes ligilgalt ei maitse- nud alkoholi, ei suitsetanud ega veet- nud aega meisosaliste armastamisega. Muidugi oli ta seega täiesti idealisee- ritud operetlikuju, väljaspool igasu- gust realismi, mida püütakse rohkem väljastada tänapäeva kaubi-filmi- des.

Omavoli, jõudu ja relvi kasutavate "haibade ja kurjade jõudude" vastu võitlev — ja sellisena ka vanematele kinosõpradele meelde jäänud Cassi- dy — ei unustanud kunagi oma pub- likut, kes tegid üsna keskpärase näi- lejaandega Boydist kuulsia staari ja rikkaka mehe. Kui oli selgunud, et te- mast oli saanud Hollywoodi filmi- kangelaane ja hinnatud iidol noortele, oli ta leidnud: "Kui mul poleks oli- nud noorte poolehoidu, oleks minu- st saanud vaid hulkur".

Ja Boyd loovutas sellest ajast peale oma filme ja hiljem TV-saadete- st saadud kasumid lastekodude ja lastehaiglate toetuseks. Sellega pälvis ta USA-s üldise lugupidamist.

William Boyd polnud aga põrmugi näilne ega lihtsamelne, kuigi ta mõnikord võis olla ehk liiga senti- mentalne. Hollywoodi traditsioone järgides oli ta viis korda abielus ja leidis ikkagi veel aega asutada noor- tele n.n. "Hoppy's Trooper" organi- satsiooni. See oli ühislikumine um- bes skautuse põhimõtteil ja omas li- pukirja: lojalus, ausus, ligimisea- rmasus, heatahtlikkus ja edasipüü- likkus.

William Boyd, põllutöölise poeg, oli täiskasvanu märgiv staar juba meie vanema generatsiooni kinosõ- pradele. Hopalong Cassidy sai ühesõ- naga "kõhviks" sadulakangelaseks Tallinnas ja telistes Eesti linnades pü- hapäevahommikutel kinotendustel.

Boyd tegi endale kõigepealt ka- nane romantilise ideaalikuju 20- ndate aastate filmides. Pimestatuna varjajast eudist ja jõukusest harkas ta raha üsna kergekäeliselt pildu- ma. Ostis Beverly Hills kungaste- luksusvilla, Väike ookeani ranniku- le suvila ja liask. veel jõuka rantsu- teadagi oli ta alaline küllaline kassi- noides ja kõiksugustes mängupõrgu- tes.

1932 aga sai Boyd kuulsus raske- hoobi ja seda ühtlasi eksitsuse tõttu. Lugu oli selline, et üks Broadway näitleja, kes omas täpset sama kodan- likku nime kui Cassidy, vahistati ja mõisteti vanglasse. Tegemist oli võit- mänguga ja purjutamis-skandaaliga. Ajalehed aga avaldasid kogemata fil- mikauksuse Boydi pilte ja pärast et suutnud ükski vabandus ega eksitu- se õendamine asja täielikult paran- dada.

Kõlm aastat hiljem aga tuli Wil- liam Boyd uuesti publiku ette ekraa- nil, esitades hoopis uut kangelaso- na. Kuigi tolleagees Hollywoodi fil- mikspetsid üksmeelselt nurisesid, et kaubi Bill ei oska üldse ratsutada.

Ent aeg, ettevõtlikkus ja Billi või- med teostasid vastupidist. Boydist sai võimas kaubi ja Hopalong Cassi- dy filme toodeti üsna seeriaviisi. Muide, Eesti kinodes ei omanud fil- mid peaaegu kunagi originaaltähti- leid, vaid neid tõlgiti vastavalt filmi sisu- le.

Siinjuures võib juurde lisada, et ka Rootsi televisioon on hakanud näitama Cassidy-filme, seda rohkem sellepärast, et tegemist on filmiajaloo- ga ja seega teatud kurioosumiga. Cas- sidy riietus teadagi on alati tip-top, iga viik omal kohal, iga juuksekarv perfektselt kammitud, saapad läiki- mus kui preisi kindralli ka kõige tol- museras lehmajahi olukorras, nagu perfektselt raseeritud jne. Opereti- mi opereti.

Ka Hopalong Cassidy arukas valge ratsu "Topper" võitis omal ajal miljo- nite kaubi-sõprade populaarsuse.

Kokku esinesid Boyd ja "Topper" 56-ks kaubi-filmis. Pärast "Tei- st" maailmasõda aga vaibus Cassidy-pa- lavik ja filmid kadusid ekraanidelt. Aastaid hiljem saavutas Boyd endi- se filmikompaniidega kokkuleppe, omandades litsentsi "Hopalong TV- show" näitamiseks. Ta müüs ja üi- ris välja üle saja TV-filmi ja saavu- tas sellega hiljelvaranduse, mille ta oma testamendis püüdis ameerika noorusele.

Tekib küsimus, mis on saanud tei- stest "põlistest" ja populaarsetest fil- mikauboist. Näiteks: Tom Mix, Rock Jones, Tim McCoy, Gene Aut- ry, Roy Rogers, Randolph Schott ja vähemalt tosin teist.

Kuulus Tom Mix oli mõnda aega ratsapolitiseks Texas, seejärel poli- tisevitser Oklahoma ja ühtlasi ka ratsavõistluse mitmekordne tsem- pinjon. Ta langes ühe tulekahju ohvri- ks Bostonis 1942.

Vanemad inimesed mäletavad veel kindlasti Tim McCoy "kohvika-fil- me", kes ameerika kolonel McCoy esines väga tõsiselt ja jäi pilguga kauboina. Tema esimeseks filmiks oli "Kaetud vanker" aastast 1923. Tim McCoy oli varemalt tegutsenud kaubanduskeskuse esindajana in- dianlaste reservaadis. Tema viimas-

te aastate küekäigu kohta puuduvad andmed.

Hollywoodi "Kauboides Kuninga" tiitlit kandnud Roy Rogers on praegu 60 aastane ja hea tervise juures. Ta mängis peaosas 55 filmis 16 aasta kestel kuni 1954. Tema kuulus filmi- kaaslane, Triggeri-nimeline ratsu sei- sab praegu täiestopitud neljal jalal Rogersi filmistuudio-muuseumis. Ro- gersi kauaaegne vana ja hambutu fil- mipartner ja "kõrvaltööja" Gabby Hayes, kes oma 225 filmiga saavutas omaette rekordi, suri Nevadas 1969.

Võibolla kõige suursugusemalt on läinud Gene Autry, kes teatavasti oli esimene laulev kaubi. Hollywo- odis ja filmielust loobudes sai temast jõukas põllumajandajani omanik Kalifor- nias. Tegelikult on ta jõudnud nii- võrd haljale oksale, et ta omab USA- s miljoniväärtesega TV-kompaniid ja tema nime järgi on ristitud ka üks USA lünaosaarilise linnake.

Endiste filmikuulsuste jälgede-aja- mised kohta lõpuks veel mõni sõna — kõikidele kinohuvilistele hästituntud, kuid tublisti vananenud revolvrüpa- gutajast Randolph Scottist. Tema, kes hea ratsutajana on sadulas ringi kihutanud vähemalt 200 kauboi-fil- mis, elab raugastunud filmiljonijäri- na Kalifornia särava päikese all.

Islandi linn hukkub vulkaanikatastroofis

Islandi saari Hemeyat tabanud vulkaanikatastroof ähvardab torpedee- rida kogu riigi majandust. Praeguses staadiumis ei usu enam ka kõige optimistlikumad eksperdid, et saarel asuvat Vestmannaeeri linna saab muuta elamiskohalikuks. Vulkaan paiskab endiselt laavat ja tuhka hukkuva linna kohale, kus majad järkjärgult süttivad põlema või mat- tuvad tuhka.

Päästetsekkonnad püüavad teha oma parimat, et saarelt päästa eva- keeritud elanikke vara, kuid seda ei suudeta teha ükskiik kui kaua. Ole- tatakse, et Vestmannaeeri lühikeste aja jooksul muutub meie ajastu Pom- pei või Herculaneumi.

Kuigi Hemeyat asub vulkaaniliselt aktiivses piirkonnas, samas kus mõ- ned aastad tagasi tekkis merealuse purske tagajärjel uus saar Surtsey ja Islandi mannermaal asuv Hekla, tuli katastroof täielikult üllatusena. Geoloogid teadsid väga hästi, et saar- lel asub vulkaan, ent seda peeti lii- pilikult "surnuks". Oletati, et viimati toimus vulkaani aktiivsus kuus kü- kahkessa tuhat aastat tagasi. Nüüd aga avanes kraater peaaegu sõna tõi- ses mõttes keet Vestmannaeeri lin- na.

Viie tuhande elaniku evakuitsioon toimus niivõrd kiiresti, et inimestel polnud aega rohkem kaasa võtta kui

kõige hädavajalikumat. Paljudes ma- jades ei jõutud välja lülitada isegi raadioid ja TV-aparaate.

Islandi majandusene on katastroof tõsiselt hooobis. Kõigepealt juba sel- leltõttu, et Vestmannaeeri oli üks riigi kalanduse tugipunkte, omades suu- re kalaevastiku ja rohkesti sellea- laseid töötusi. Arvestuste kohaselt siin umbes üks viiendik Islandi sisse- tulekust just Hemeyatist.

Peale selle peab valitsus suretse- ma evakueeritud inimestele uued töö- kohad ja korterid, hankima klassi- kkohti umbes 1500 koolilapselale ja palju muud. Lisanduvad muidugi ka- lade kinnisvarende osas Vestman- naeeri — hävineb ju terve linn.

Tekkinud olukorras on selge, et Is- landil vajab tungival viisil abi. Seda kaaluvad praegu Põhjala riikide va- litused. Rootsi valitsus on praegu pidevas kontaktis Islandi valitsuse- ga, eesmärgiga teada saada mida va- jatakse. On võimalik, et startidake ka üleriigiline korjandus, mis sel ju- hul toimuks paralleelselt Vietnami korjandusega. (EPL/JA).

• New Yorgi Solids National Academy Galleri kunstinäitusel esineb skulptor Adele Uim-Augustas. Zhü- ri valib eksponeeritud esitatu- dest, kusjuures iga kunstnik, kes sõelast läbi pääseb, saab välja pan- na ainult ühe töö. Eestlastest on sel- lele näitusele varem pääsenud ai- nult Endel Kõks Rootsis.

• Ameerika mandri majandustead- lase konverentsist Toronto's võit- sis USA kaubandusministeeriumi majandusanalüüsiosakonna vastu- tav ametnikud mag. Felix Tamm ja mag. Ago Ambre, samuti Toron- to Eesti Ühispaanga esimees Artur Eckbaum ja pangatögelane J. Kün- napuu.

USA-s Jacksoni linnas valiti linnanõunikuks eestlanna. Meie pilt on võetud Jacksoni linnanõunike ametissevõtmisel. Vasakult linnasekretär John C. Kibler (vanutatu), eestlannast linnanõunik Anne Tremuth (rep.), uus linna- pea Paul Howe (rep.) ja linnanõunik Ray Shea (rep.).

Aino Kallas ja tema lemmiksaar Kassari

On tõesti põhjust ühkust tunda, et üks välismaalast kirjanik, kes päalegi palju maid ja kauneid koi- ti näinud, valis endale kestva- maks suvituskohaks Hiiumaa pisike- sarsaare Kassari. Siin suvitas ta oma mehe dr. Kallase ja lastega su- vedel 1924 — 1938 ja astas enne vii- mast suve ühtes ta veel oma inter- vjuerijatele, et ta on Kassari enda jaoks juhuslikult avastanud ja sattunud kohe selle võlde alla.

Isegi varesed kraakusvat siin teisi- ti kui mujal. Päike loojangut nauti- nud ta igal õhtul toepit. Esimeseks oma maja trepilt ja teistkordsest üle- valt Veskimäelt. Aga mitte ainult looduslikud võlud, vaid ka Kassari idülliline vaikus edutas kirjaniku loominguist tööd. Siin kirjutas Aino Kallas "Hundimõrja", "Imant ja tema ema", "Patsaba Saaremaal", "Pühajõe käitemaksu" ja "Reigi õpe- taja".

1920 elasid maalikunstnikest ven- jand Kristjan ja Paul Rand ühes väi- keses õigkatusega tumepruunis ma- jas Kassari Veskimäe lõunapool. Siis kuulus maja Helene Tammele, Viilem Tamme tütrele, Viilem Tam- mi teatavasti kunstnik Kõlerile ko- muleks Kristuse maailmisel valmiva- le Tallinna Kaarli kiriku altaripliidi- le.

Nii ütelnud hiljem Kassari piri- Lepa Anna, et tema ei võivat Tallin- nas Kaarli kirikusse minna, kuna ei või näha kuidas rahvas sääl põlvitab Tamme Viilemi pidi ees.

Selle maja omandas hiljem dr. Kal- las, Elanul on kolm tuba, köök, sa- ver, esik ja kõrvalhoonetena kuur ning kelder. Nüüd on see muudetud muuseumiks. 1954 puhastati maja ü, värviti majas asuv mööbel ja hangiti küllalisraamat. Nii sai Aino Kalla- sult tema majamuuseum.

Kassari elanikud, nende hulgas Peeter Bollmann kinkis Aino Kaldale kuultunud kapi ja kummuli, teised muud, mida saarel leidus kunagi sel- lel suvitunud kirjanikust. Majas lei- duva Aino Kaldale kuulnud mööbli on valmistatud kassarlane August Vahe.

E. Priideli "Kirjanduslikust Hiiumaast" loeme Kallaste Kassari suvita- misest järgmist iseloomustavat:

"Veel praegugi mäletatakse Aino ja Oskar Kaldas Kassaris viibimist. Nad käisid iga päev Piibuninal suple- mas, kusjuures nendega olid ühes suured kollakasmustad koerad Sipi ja Armi. Piibuninal oli neil väike riistuskabiin. Õhtul jalutati mööda Veskimäe sääretetirbi poole. Kirjani- kule meeldisid väga metsamaadik, mida talie vihel ümbruskonna lap- sed korjasid... Kirjutamas käinud Kallas vahel Bollmanni karjamaal, kus oli väike ja rahulik. Helene Tamm on Silvia Rannamaale kirja- nist rääkinud. Ta elanud ja tösta- nud lapse jaotusega päevaplaani järgi. Ta oli lahke ja sõbralik inimene. Ei pidanud ennast sugugi ühkaks. Saare inimesed mäletavad ka, et

väga meeldinud Aino Kaldale ma- saun.

Neile meenutustele Aino Kaldast leiame kinnitust ka kirjaniku päevi- kumärkmetest. 1927. aastast on mär- kus: "Eile oli kaunis Kassari päev. Lõunaks kanapoei ja maasikaid, keskipäeval suplus, õhtul meeldi- saun ja veel postigi". Ja ta ütles: "Milliseks leiks on mulle Kassari! Ükski maa ei ole mind kunagi nii liigutanud kui see madal maa," kir- jutas ta samal aastal. Ja 1929 kinni- tatas ta jälle: "Jumal on soovinud mul- le head, andes Kassari".

Siia on punafunktsionäärid isegi jumala jätnud eksisteerima, kuna Kassari- tile lahe tema Hiiumaa naa- berkirik ja kogudus on lõplikult lik- videeritud.

See kuulus loovinimese kodu kan- nab tänapäeval alates 1968 tähtli- t: Kirjanik Aino Kallas elas ja töötas selles majas suviti 1924 — 1938.

Oma teostest "Hundimõrja" kirju- tas Aino Kallas rahvasuust kuulnud aineistiku alusel. 1970 on hiljuti sur- nud Marta Kalju rääkinud prof. Vil- lem Altoltoe, et tema vanema Anna Põial, kes suri 1926 ja elas Keremaa küla Haava talus, on Marta Kaljule ka sama aineist kõnelnud, samuti ka Aino Kaldale tema Hiiumaal viibi- misel ja nende külastamisel. Hiiuma- ra ainel on Aino Kallas kirjutanud oma "Oo tulles" 1900.

H. Vain kirjutab oma "Mööda Hiiuma- ad" lk. 80 Aino Kaldast sülvast:

"Kirjaniku suvenajas on avatud tema maja-muuseum, mille on enda sheffuse alla võtnud tehase "Eesti Kaabel" kodu-urimise rah." ELMAR VRAGER

Stalini poja- poeg surnud

Möödunud aasta novembris suri 23 aasta vanuses Stalini pojapoeg Vassili. Hästi informeeritud ring- konnad Moskvas seltsedavad, et sur- ma põhjutas üsna tiste kurtarvita- mine.

Stalini pojapoja surma kohta ei teatud midagi: enne kui keegi juhu- sikult avastas ta haa ühel Moskva kalmistul kõigest paari meetri kaugus- le tema vanema Nadesha Stalini kalmist. Vassili Stalini oli Stalini noorima poja poeg, kelle nimi samu- ti oli Vassili. Josif Stalini aga viikas oma noorimat poega, võibolla osalt seetõttu hakkas ta jooma, kannatas depressioonihooide ja oli sooritas lõpuks aastal 1962 enesetapu. Dikta- tori vanem poeg suri sõjavangina Saksaama. (EPL/JA).

• Fort Lauderdale Florida osariigis USA-s tähistas 70-aastast sünnipäe- va tuntu endine New Yorgi sel- skonnategelane Adolph Lell.

'Uutes majades kaovad ukseid ja sanitaarseadmed'

Okupatsiooni häälekandjaks Rahva Hääle peegelduvad väärnähited enamasti nn. enesekriitilisele fõljeloni kaudu, kus aga antakse kõik täpsed andmed, kaasa arvatud süüdlaste nimed. 19. jaanuaril käisileti Tallinna probleemide uute majade, mis laastatakse üsna kiiresti, eriti aga idast sisse valgunud elemendi poolt, kes mõnigi kord kasutab sisustust mustatru-äriride: monteeritakse maha sanitaarseadmed, ukseid jne.

Rahva Hääle manitseb, et paljud ei pea lugu moodustist mugavustega kortereist, kus on külm ja soe vesi, keskküte ja puhtus. Lehti annab pil- di "teismoodi üürnikust", kes ei ole põrmugi haruldane:

"Kõigepealt lõhkustatakse maha sanitaarseadmed ja ujuvate endi alla asetsevad korterid. Seejärel kadu- sid hingedelt korterisisesed ukseid. Viie, kümne või enamgi aasta jooksul pole ta toonud koju ühtegi ta- peedirulli, ehitajate või eelmise üürniku pandud tapeet on muudugi ammu seintel maha koorunud. Rääkida siin lagede valgendumisest, akna- ja uksepiildest värvimisest oleks juba luksust. Ent kui inime- me tunneb, et tema elamine ki- kagi veel liiga hea välja näeb, mu- retses ta korterisse kümme-kolme kassi või koera... Muudugi ei tse- renoonitse niisuguse üürniku ka väl- jaspool korterit. Riisu trepikojas ja lõhnutud välisüks on tema töö. Juh- tute majas olema liht - sel juhul on seal tavaliselt ka prügihäht - ei tee ta nende vahel eristust vahet. Saab lihtis suitsupakk ühikaks, vis- kah ta selle sügavikku tõstuki alla. Avab ta lihtis postkastist võetud kirja, ründab ümberik sama teed. Just tema pärast tuleb vähemalt kord kuus tühjendada "prügilaad" lihtsahatide põhjas - et tõstukiid seisma ei jääks... Siin oli antud hoolimatu üürniku nii-õeldi koond- portree.

Me pöördusime Tallinna majava- litustele poole palvega teatada tolm- melle, kuidas inimesed hoiavad neile kasutada antud elamispiinda. Ainus üks - Heina tänava asu- majavalitsus nr. 11 - vastas, et nende piirkonnas ei leidu praegu elanikke, kes suhtuksid hoolima- tult oma korterisse. Teistelt oli neid

välja pakkuda külladastel - kel- tel rohkem, kellel vähem..."

Järgnevalt tuuakse näiteid majava- litustest ja tuuakse ära rida vandali- seerijate nimesid. Näit. on Stepanida Kressovskaja toppinud kõogi suitsu- loõrid kaltses täis, et takistada teisi kaaselanikke oma kõõki kasutamast (elatakse ju mitme perekonnaga sa- mas korteris) ja ei lase korstnapüh- kijat ligi.

Oleksit Tatjana ja Maria Trudo- va korteris on "kasimatus nii kõr- gel järjel, et meie saatehnik, kes oma tüüpsestifika tõttu on sunni- tud töötama tihti üsnagi ebameel- divas tingimustes, ei kannatanud seal välja". Jelizaveta Aller lõhkus ära sanitaarseadmed ja vesti rikkus ära alumiste korterite laed ja sei- nad, Anatoli Vitushkini poeg I- hub trepikodade lagesid ja elektri- seadmeid jne.

Tuuakse ära ka selgitus, kellega on tegemist ja siis selgub, et vandali- seerijad ei ole sugugi kõik pätid ja jookidud. Tegemist on "korralike in-imestega" - muusikaõpetaja, riigi- pangas vanemkassir, loidukaupluse töötaja jne.

Rahva Hääle tsiteerib tsiviilkoodek- sit, mis lubab selletaolisi üürnikke välja tõsta. Majavalitsused olevat aga seni olnud vägagi kannatlikud (tegemist on ju enamusel härrasven- dadega piiri tagant).

Londoni Guildhall Art Gallery patronaadi all toimuvast näitusest ruumides algas aastal ülemlinnapea "Londoni elu ja vaated" võtab osa ka eesti kunstnik Viida juuse, kelle esitatud kolm tööd kiideti heaks näituse juhuri poolt. Nendest pandi välja Guildhalli-galerii hoonele kuju- tav maal ühe miljööga.

Teised lehed

HALL ELU

Elu N. Liidus on hall, kirjutavad N. Liidus ringi liikunud lääne kor- respondendid. Rahva näol ega silmis ei ole naeru, keegi ei tunne elust rõõmu ja tavalisel nõukogude kodani- kul ei ole mingid tulevikku väljavaa- teid. Elu on kurb ja üksluine ja jääb selliseks kuni surmatunniini. Nende raportide taustal vaatleb To- ronto Vaba Eestlane ühte juhuslikku läbilõike-numbrit okup. Eesti parteia- jalehest Rahva Hääle, mille ametlike kommünikeede ja artiklite pealkir- jad kriipsutavad, alla et ka Eestis ei ol ead parem. Patrite teadaanded, töökoostused, autasustamised jne. - elu on hall:

— Meie, kes me vabam maailmas suurt vabadust oleme nautinud, ei oska enam ette kujutada olukorda, kus meie peamiseks lugema sead tüü- pi ajalehti ja kus meie peamiseks ela- ma seist halli elu, kus rüügitakse ai- nult normide, Leninist, kommünist- likust parteist ja suurest kodumaast. Sellest aspektist lähtudes peaksime mõistvat suhtuma ka kodumaa eest- lastesse kui nad ei elu praajudesse vaba maailma elanikest ja kui Eestis võtab ära enam madalalkoho- li tarvitamine. Hall elu, kuhu ei pais- ta ühtegi lootuse aga valgusekiirt de- primeerib inimest ja võib ta lõpuks viia meeleheitel.

2200 eestlaste maja suurlinnas Torontos Jõukuse suur kasv

TORONTO (EPL kirjasaatjalt) — Toronto elanikkond kasvas möödu- nud aastal 41.000 elanikuga, ulatudes nüüd 2,6 miljonile. Arvatakse, et Toronto 1976 moodub kolme miljoni piirist ja moodub praegusest suuri- mast linnast Montrealist, mille kasv on tagasihoidlikum ja kus praegu on 2,7 miljonit elanikku.

Kui palju on Toronto elanike hul- gas eestlasi? Täpsalt on sellele küsi- musele raske vastata, kuid mitmesu- musele olemasolevate arvestuste põ- hjal, olgu need siis kas koguduste liikmete arvud kokku või Rahvusli- ku Välisvõitluse Nõukogu teadaole- vad andmed, on üsna usutav, et eest- lased elavad Torontos kindlasti 10.000 või isegi natuke rohkem.

Üldse on Kanadas 18.000 eestlast, seega enam kui pooled neist ela- vad Torontos.

Kuna aastavahetusel avaldatud kin- nisvarade müügiaruannetest selgus, et 1972 kestel toimus Torontos 38.389 kinnisvara ostu-müügi tehingut, siis kerlib loogilisena küsimus, kui pal- ju eestlasti aasta kestel oma olemaso- lile kinnisvarasid müüdis või kui pal- ju kaasmalastli moodunud aastal üsni kinnisvarasid soetasid. Põõrdu- des vastavate küsimustega mitme

suurema eesti müügikontori poole, vastati meile, et läinud aastal ei ol- nud tähelepanuväärseid kinnisvarade müüke, mis üldist eestlaste kinnisva- rade hulka muudaks.

Nii nagu see juba ligemale 10 aastat tagasi Toronto Eesti Ühi- spanga ja selle juures loodanud Ühisestseuse Seminari poolt kogu- tud andmete ja ankeetidega king- laks tehti, nii on praegugi Toronto eestlaste elumajade hulk stabiilselt püsima jäänud ligilähedastelt 2200- le.

Mis aga viimase kümne või ka enam kui kümne aasta kestel on muutunud, on see, et kinnisvarade hinnad on tohutult tõusnud, milme- tes linnarajoonides koguni poole võrra. Kui 1964. aastal arvestati 2200 Toronto eestlaste elumaja koguväärt- tust 36.800.000 dollarile, siis praegu on see summa ümarguselt 75.000.000 dol- larit.

Olgu tähendatud, et praegused 34- tuhandelised kinnisvarade maksid kümme-kolme aastat tagasi, mil eestla- sed need soetasid, keskmiselt ainult 15-17 tuhat dollarit.

Enamalt jaolt on eestlaste kinni- svaradel lasunud võlad tasutud. Sa- maegestalt ei saa mainimata jätta ka seda, et hulgal eestlastel ei ole Torontos mitte ainult üks kinnisva- ra, vaid mitu.

Kõik see annab tunnistust eestlaste majandusliku jõukuse kasvust, seda enam, et peale Torontos olevate kinnisvarade omavald paljud kaasmal- lased maal suvilad või ka taluko- had. 1964.a. toiminud III Eesti Päeva- deks ilmunud Toronto Eesti Ühi- spanga väljaandud "Eestlaste päike- navesest ja majanduslikust ettevõtlus- kusest" näitub, et siis oli Toronto eestlastel 1500 suvilat ja 60 talu. Tä- napäeval on see arv mõnevõrra suu- renenudki.

Kui Toronto eesti kinnisvarade müügikontorite ja majandusmeeste arvestuste põhjal 1973.a. alguks tü- näoliselt peetud 2200 Toronto eestla- se kinnisvarade (kõigisolevat korral ai- nult elumajade), koguväärtust hinna- ta ümarguselt 75.000.000 dollarit, siis ei tohi selle juures unustada, et To- rontos elunevatel kaasmalastel on ka terve rida mitmesugsaid muid kinnisvart, nagu tööstushooned, töö- kolad jne.

Samuti ei saa väikses mõõda minna mitmetest üldkasutatavatest hoonetest, nagu Toronto Eesti Ma- jast, neljast kirikust jne., millede koguväärtus üsna tagasihoidlikult võluksa võib ulatuda vähemalt 25.000.000 dollarit, siis viimsele, et Toronto eestlaste kinnisvarade koguväärtus on kindlasti 100.000.000 dollarit.

See kapital on 10.000 eestlaste poolt kogutud ümarguselt kahekümne aas- ta kestel, sest aastatel 1950-1953, mil suurem osa praegusest kinnisvart omanikke Euroopast, peamiselt Rootsi- st Torontosse asusid, ei omanud uua- saskad peaaegu mingit kapitali. Neil oli ainult hea tahe, ettevõtlik- kus ja tühjad taskud, millega alusta- ti võrsalt uut elu - pillikult üldes mittemillestki. (EPL/KE).

KARIN SAARESEN "LOHENGRIIN"

Rootsi ja USA-s ilmuvates eesti leh- tedes hea kriitika osaks saanud Kari- ni Saarenen neljas luuletamant "Lo- hengriini Lohkumine" (76 lühit), on müügil EMP-lirjastuses, Box 2133, 103 13 Stockholm ja Kultuuri Koondi- se büroos, Eesti Majas, Wallington 32, 1 Stockholm. Hind Kr. 20.-. Kaa- ne illustatsioon on kunstnik Aida Otemalt.

USA plaanid vene maagaasi ostmiseks

NEW YORK (VES) — Kolm ameerika suurfirmat on enam kui aasta- pikkuste läbirääkimistega Moskvas välja töötanud plaani riiklikeks hü- geloperatsiooniks N. Venega. Romantiliselt "Põhjaliseks" nimetatav lava näeb ette järgmist: ameeriklased investeerivad N. Venesse 3 mil- jardi dollarit, ehitades 4000 km pikkuse gaasijuhit 120 cm läbimõõdu- ga torustori näol Lääne-Siberist Urengoiiski maagaasi loukahast Mur- manskisse. Seal maagaas muundatakse 260 kraadi alla nulli temperatuuri juures Fahrheiti järpi vedelaks ja tuuakse tanklaevades USA-sse, pea- miselt Philadelphiasse. Seal muundatakse vedelik jälle gaasiks ja juhitak- se tarbijate majapidamistesse.

Kokkuleppe järgi N. Vene hakkaks gaasi andma 1980. aastal ja gaasi hind oleks kolm korda kõrgem ma- gaasi praegusest hinnast USA-s.

See oleks suur ärilehting, millele li- sakse tuleks veel 20 tanklaeva ehitam- ine vedeldatud maagaasi veoks Murmanskist Philadelphiasse, mille juures jga tanklaev läheks maksama 130 miljonit dollarit, seega kokku 2,6 miljardit lisaks N. Venesse investee- ritavale 3 miljardile.

Hügelplaani teinud ja Moskvas juba eelkõikuleppe sõlminud kompan- id ei pane välja nende eneste raha. Ei, pooliteist miljaridit torude ja teiste gaasiseadmete jaoks tahetak- se saada USA riiklikult Eksporti- Import pangalt, ja teise poolteist bil- jonit annaksid USA erapankade

kaks Suurt, First National City bank New Yorgis ja Bank of America San Franciscos. Kuid ka need pangad mõ- lemad teatasid, et nad laenavad raha ainult sel tingimusele, et USA valit- sus võtab endale vastutuse laenu ta- gasisaamise eest.

N. Vene poolel on laenu saajaks Vneshtorgbank, riiklik väliskauba- duse pank, kuid ameerika pangahä- rdel ei näi olevat kindlat usku nõu- kogude ametivendade usaldatavusse. Äri oleks hea, kompaniid ja pangad teeniksid oma kasuprotsentid, riik aga kannaks riisiko.

Seoses selle afääriga kerib mitu küsimust: näiteks, kas maagaasi hind USA-s 8 aasta jooksul tõuseb kolme- kordseks, et venelastele /kalli hinna maksmine oleks õigustatud?; mis juht- uks N. Vene maagaasi peale läinud majapidamiste ja ettevõtetega siis kui Moskva mingi konflikti puhul gaasijuhitme kraanid kinni keeraks?; Ja lõpuks: mis peaks USA riik võt- ma endale majandusliku riski tehni- kus nõukogude lepingukirjutajatega keda enda kasu peal väljasolevad äri- ringkonnad ei pea usaldusväärseks?

üks 72 aastane naine põletas oma elumaja maha pärast seda kui linna- valitsus ta maja muinsuskaitse alla pani ja maja hakati nimetama ajaloo- liseks monumendiks. Politseile, kes naise arresteris, ütles süüalune, et ta ei soovi edasi elada majas, mis pole enam mingi elumaja ja mida nimeta- takse "monumendiks". Ma hakkasin selles majas elada ainult ka ise tunda- ma korraga mingi ajaloolise monu- mendina", ütles majapõletaja. Vana daam viidi politsei korraldusel arsti- lise läbivaatusele.

Eesti Rahvusfondi esimees mag. rer. oec. Endel Krepp viibis Londonis, kus ta järjekordselt viis- ris arhive käsileva ingliskeelse raamatut materjalide saamiseks, mis käsitleb Baltikumi saatust.

Kas teie lapsed ja lapselapsed loevad

EESTI PÄEVA-LEHTE?

Selle kaudu seotakse nad eestlusega ja Eesti probleemidega. Paljud vanemad peavad oluliseks tellida lehte ka oma lastele kingitusena, et nad harjuksid Eesti oma lehte lugema.

SOOVITAGE EESTI PÄEVALEHTE NENDELE, KES VEEL EI OLE TELLIJAD

EPL saadab meeleldi proovinumbreid.

Eesti teadlasi Austraalias

SYDNEY (EPL) — Palju on kõnelnud eesti teadlastest Rootsis, Kanadas, USA-s, Inglismaal ja mujal. Palju vähem on kuulda olnud eesti teadlastest Austraalias. Austraalia Eesti Päevade Albumis annab nende tegevuse ülevaate dr. Inno Salasoo, kes märgib, et ka Austraalia ülikoolidest on läbi künnud sadu eestlast ja paljud neist on omandanud ka teaduslikke kraade.

Kuid vähem leidus neid, kes olid omal alal rahvusvahelise tunnustuse saavutanud juba enne Austraaliasse tulekut, nii et nad ilma pikema viivitusega said asuda oma tööd jätkama. Nende hulgas olid keemikud prof. dr. Adolf Paris ja mag. Nikolai King, geoloog prof. dr. Armin Öpik ja jurist dr. Ilmar Tammelo.

Prof. A.G. Paris oli juba 1930-datel asatell tuntud pinna ja kolloidkeemikuks. Lisaks ülesannetele Tartu ülikooli dotsendina ja Tallinna tehnikumi professorina oli ta töötanud oma erialal ka Saksamaal, Hispaanias, Põhja-Ameerikas, Inglismaal ja Türgis. Austraalias viis ta karjäär CSIRO juurde, edasi New South Walesi ja siis Sydney ülikooli, kus ta "teaderina" pikemat aega toimetas uurimisi mitmetel aladel, peamiselt polümeerisatsiooniteooriale ja -kinetika üle. Tema juhendamisel saavutas magistri- ja doktorikraadi Enn Elbing.

Ka prof. N. King on juba enne Teist maailmasõda kujunenud rahvusvahelisel tunnustatud eriala spetsialistiks, kelle uurimused pinna ja piimasaaduste füüsika ja keemia alal on muu hulgas mõjutanud või valmistanud meetodeid kogu tsiviliseeritud maailmas. Kutsutiud CSIRO-sse a. 1951, töötas ta selle organisatsiooni põlvkondadeks Melbourne kuni erru minemini a. 1966. Tema töö tähtsust on hinnatud rahvusvaheliste teaduslike organisatsioonide poolt auhinnade valimisega ja mitmete medalitega.

Prof. A. Öpik, geoloog ja -paleontoloog ning samuti ühemaailmselt tunnustatud teadlane juba 40 a. tegasi, kutsuti pärast sõda aastal Austraaliasse Mineraalressursside Büroo juurde Canberra, kus ta on toimetanud uurimusi ja avaldanud töid mitmete Austraalia osade stratigraafia kohta, mis muide on tunduvalt kasida aadna maoli leidmisele Lääne-Austraalias ja Queenslandis.

Dr. I. Tammelo, kes enne Austraaliasse tulekut oli Heidelbergi ülikoolis Saksamaal õiguse üldteaduse ja õigustilosophia dotsendiks, on nüüd pikemat aega reader Sydney ülikooli rahvusvahelise õiguse ja õiguse üldteooria osakonnas. Tema sulest on il-

Prof. dr. Adolf G. Paris.

munud mitmeid õigusteaduslikke raamatuid eesti, saksa, inglise ja jaapani keeles.

Juba selle väikese grupi juures ilmnis tugev loodusteadlaste ühtlask, mis on hiljem järjest süvenenud. Loodusteaduste ja teiste praktikalistide eelists on silmapaistvaimaks iseloomustavaks omaduseks ka Austraalias surnud eesti harilikuks põlvkonnast ja nendest võrsunud teadlastele. Esimese 10–15 aasta kestel pärast Teist maailmasõda järgnenud väljarändajastut oli õppiva nooruse seas suur ülekall inseneri-, looduse- ja arstiteaduskondade kasvandikel, kuna humanitaarteadusi õppisid vaid vähesed. Tolleaegsed üliõpilased panid aluse praegusele Austraalia eesti teadlaskonnale, kus avalduvad samad suunad praktilisuse poole, kuigi viimasele aastakümnel on ülikooliõpetajate ridades olnud mõnel määral rohkem humanitaarteaduste jüngerid.

Loodusteadlaste read on tihenunud kõige jõudsamini. Populaarseimaks alaks on osutunud füüsika. Tahke keha teoreetiline füüsik dr. Jaan Oitmaa on füüsika lektorik New South Walesi ülikoolis. Macquarie ülikoolis Sydneys on füüsika vanemlektor-

riks mag. Elmar Laisk, kelle töö elektroonika ja holograafia alal on laialt tuntud. Mag. Leo Karlov on rakendusmatemaatika vanemlektoriks Sydney ülikoolis. Canberas töötavad geofüüsik dr. Märt Idnurm; kelle varasem tööpäid oli tahke keha füüsika, Mineraalressursside Büroo juures ja astrofüüsik mag. Reet Vailak Mount Stromlo observatooriumis.

Arvuliselt järgnevad füüsikutele keemikud. Pinnas- ja kolloidkeemiale spetsialiseerunud füüsikaline keemik dr. Enn Elbing on õppejuht Monash'i ülikoolis Melbourne'is. Organilise keemik dr. Inno Salasoo töötab õppejõuna New South Walesi ülikoolis, uurides Austraalia taimedes leiduvaid aineid. Koordinaatsioonekeemik mag. Ann E. Mikhelson töötab doktorandina Sydney ülikoolis. Adelaide ülikoolis väljaõppe saanud organilise keemik Maie-Anne Barrow (sünd. Talmel) viibib juba pikemat aega Inglismaal. Biokemilisi uurimusi teostab Silvi Salasoo Sydneys Prince of Wales'i Haigla juures asuvas riiklikus vähktöve uurimise osakonnas.

Botaanikust töötab dr. Maret-Liis Veski Sydney ülikooli elektronmikroskoopia kabinetis, uurides rakkude elust ja bioloogiat; Helgi Nirk on Victoria Põllutööstusministeeriumi taimereadustelaboratooriumis töötades aretanud mitmeid uusi tomatisorte ja Tiin-Ann Salasoo on õppejuht Sydney ülikoolis, kus ta uurib taimekasvatuse ja õistimise mõjutavaid tegureid. Samas ülikoolis histoloogia ja embrüoloogia osakonnas töötas õppejõuna hiljuti välismaale siirdunud zooloog dr. Liia Ilmson, uurides hiirte geneetikat. Adelaide'i ülikoolis uurib mikrobioloog Hendrik Pruul vere pisikestevast toimet ja komplemendi osa immuunsuses.

Rakendusteadusteadlastest töötab kütitehnoloog mag. Jüri Janov Sydney lähedal Lucas Heights'is aatomenergia uurimisasutuses; NSW ülikooli Wollongongi kolledzis on metallurgia lektoriks Nony Salasoo ja NSW ülikoolis lõpetas Rein Simmul hiljuti oma doktoritöö meditsiinilise biotehnika alal.

Loodusteaduste eriharus, mis käsitleb looduse kuningat ja tema kehalist ning hingelist heaolu ning mida tunneme arstiteaduses nime all, on originaalselt uurimusi teostanud ja teaduslikke töid avaldanud Tasmaania ülikooli "psühholoogia" vanemlektor dr. Kalev Krupp, hiljuti Montrealis (Kanadas) kaheaastaselt õppereisil naasnud sisehaiguste eriarsti ja endokrinoloog dr. Aet Joasoo ja Melbourne'i ülikooli psühiatriaosakonna õppejõud dr. Peep Oit.

Inseneridest on magistrikraadi saavutanud Hugo Mitt ja Rein Tiit. Melbourne'i ülikooli arhitektuuriteaduskonnas on Riivo Rähni vanemlektoriks arhitektuuriliste kavandiste alal.

Seega on meil praktilistel aladel surnud teadlasi märkimisväärselt hulgal. Põrastes tähelepanu teisele näeme seal hoopis erisugust pilti.

Humanitaarteaduste osas on uurimusi teostanud indoneesia keele õpetamise alal mag. Andres Perend, kes praegu viibib Soomes; Ameerika ajaloolas Georg Liik ja raamatukogunduse ning autoriõiguse alal Toomas Päll.

Kahtlematu muutub esitatud teadusleaded suhte teadlasi juba lähemal aastakümne jooksul, järgmiste veebruarisajandist rääkimata. Paljud teadlased, mis mõjutasid eesti õppiva nooruse ainevalikut 1950–ndatel aastatel, on nüüd muutunud või ununenud; samuti on tekkinud uusi teadusharusid ja nõudmine mitmete alade teadlaste järgi on kõikum. Mõnel alal ületab teadlaste järelekasv nõudmist; teisel otasib aga lõpetajate mitu kohta. Haridus; eriti eriharidus on investeeritud, millega alati kaasub teatud risk. Austraalias on aga andekale ja püüdlikele noortele avatud õppe- ja edasiõppevõimalused peaaegu igal alal.

Norrköpingi eesti segakoori tähtpäevalt. Ülal aasta jooksul juurde tulnud koorilikked, vasakult Liisi Jesmin, Monika Mollén, Leidi Virén ja Elmar Punab. All koori pere Eesti Kodu mugavates ruumides koosviibimisel. (Foto Rein Liiv).

Norrköpingi segakoor tähistas aastapäeva. Aktiivne liikmeskond

NORRKÖPING (EPL) — Ei ligemale kolmekümneaastane pagulus paljuriägitud ja — kurdetud ümbruse mõjudele ja kõigile muredele asjaoluks vaatlama eesti omakultuurilist tegevust ei ole suutnud murda, seda näitab Norrköpingi eesti segakoori tegevus. Lauljate arv kooris mitte ei kahane vaid aastast-aastasse käib pidevat tõusuteed.

Seda võisime tõdeda möödunud päripäeval mugavas Eesti kodu Norrköpingis, kus koor tähistas rohkemaliskulise seltskonnaga ja organisatsioonide esindajate koosolemisel oma 12. tegevuse aastapäeva. Koor on põhiliselt organiseeritud kohaliku eesti koguduse juurde, kandes nime "Norrköpingi EELK koguduse segakoor", kuid järjest laienev tegevus ja koori osatähtsus kohalikus rahvuskultuurilises elus on aastate kestel paratamatuse nõudel kandnud peaaegu ilmaliku laulu viljelemisele, kusjuures ei ole unustuse jäetud ka oma põhilist iseloomu.

Nagu kooriga Jann Allase sõnavõttus selgus on koori liikmete arv jõudnud 40-ni. Kõr arvstada kohapealse eesti kolooniaga, siis 15-17 selgest on koondunud laulukoori. Aastapäeva tähistamisel võeti pidulikult vastu möödunud aastal koori juurdetulnud uued lauljad, kellele kooriga vanem kaaslauljate koori moto heideti, kolades, kinnitas rinda koori ringimärgi, võib tähendada, et koori moto on viisistanud helilooja Ed. Tuhi:

"Nüüd hõisates laul tõuse kõrgele illes
ja südamed süüta sa lõõnava tu-
les,
et põlvest põlve võiks küllada
veel
me lauludes helisev emakeel"

Käesoleval momendil on Norrköpingi laulukoor ainuke pidevalt tegevest eesti segakoor Rootsis ja mitte, et koori täidab laulukultuurilises ülesandel kohalikus ulatuses, vaid Norrköpingi segakoori laul on paljudel korraldand kandunud Keski-Rootsi eestlaste keskusesse: Eskilstunas, Motalasse, Vadsenasse, Jönköpingisse, Sjöbönäsi, skautlike noorte Metsakodusse ja mitmetesse vähemates keskussetes. Koori lauluretked on ulatunud ka Stockholmis kuni paaril korral on sealse koguduse segakooriga esinetud ühend — ja erikooriga Jakobikirikus, neist viimane — möödunud aasta juunis — peapiiskop K. Veeni

pidulikult ametisse pühitsemisel. Peale selle on koor osa võtnud kõigist Rootsis peetud eesti laulupidudest ja — päevadest Stockholmis, Eskilstunas, Södertäljes ja Norrköpingis, millised on korraldatud koori tegevusaja kestel. Ka võib alla kriipsutada koori osavõitu arvult suurima eesti lauljate rühmana Rootsis möödunud aastal Torontos ülemaailmsete Eesti Päevade puhul toimunud suurest laulupeost.

Kooril on praegugi "taskus" küllakuseid mitmetest eestlaste keskusdest. Praegu ei saa koor aga neid soove rahuldada, kuna see seisavad mitmed suuremad esinemised kohapeal: E. V. aastapäeva kontsert—aktus, kus pearakus on koori õlgadel; samuti esinemine sama tähtspäeva tähistamisel kirikus.

Lisaks neile ülesannetele on käsil sel suvel, 2. juunil — Stockholmis toimuva VII eesti laulupeo kava ettevalmistamine, ja muidugi on kõige selle pingas tegevuse juures enne kevad-poolaasta lõppu veel mõned vähe-mad esinemised, nii et — kooril on sõnatises mõttes kõik "käed ja jalad" tegevust täis.

Koori koosseisu juurde tagasi tulles võib tähele panna, et koori koosseisu kuuluvad lauljatena kõikide praegu Norrköpingis tegeveste eesti organisatsioonide juhtivad ja aktiivsemad tegelased või nende perekonna liikmed, seega — pitlikult öeldes — moodustab koor endas kohapealsete eestlaste esinduse "parlament". Eriti rõumustav on asjaolu, et skautlike noorte kogu juhtkond on koori ridades, moodustades üle ühe veerandi koori koosseisust.

Aastapäeva puhul oli palju sõnavõtte ja lilletervitusi. Lauljate naispere poolt oli abikooriga Marti Tõpsi "eestiõli" korraldatud maitselalt dekoreeritud peolaud veelmaitsvamate suupistetega. Meeleolukaks koosviibimine, mis algas juba "poo-

Parlament saab Viirlaidi teose

TORONTO (ME) — Viirlaidi "Ristideta haud" ingliskeelne tõige levi Kanadas kiiresti n. n. rändraamat aktsiooni korras — müüdnud on juba 1400 eksemplari.

Aktsioonitoimikund lubab nüüd hoolitseda selle eest, et kõik Kanada parlamendi liikmed saaksid oma eksemplari "Ristideta haud" ingliskeelsest versioonist.

Montrealis, Kanadas, tähistas 50. aastast sünnipäeva arhitekt Uno Ranne, kes töötab ühe Kanada firma juures teadusliku uurimisala juhatajana.

lelt päevali" ja kus vaheldumisi kõlas nii koori—kui ka ühislaul, kestis hiliste õhtutundideni. Norrköppingi "prominentist" võis koosviibimisel näha peale kooriga vanem Jaan Allase, kes on ka kohaliku Eesti Kodu esimees, koguduse esimeest O. Kochi, Koolisõprade Seltsi esimeest Th. Jakoby, Täienduskooli juhatajat A. Liivi, skautlike noorte vanemat A. Pundit, rahvatantsu juhti A. Kaldemad, muusikapeetajat—koorijuhti Olli Kaske, kunstnik A. Murakini j.m.t.

Koori on asutamisest peale juhatanud Joh. Äro; abikoorigajuht on A. Liiv.

Meil jääb vaid üle soovida Norrköpingi tublitele lauljatele järgnevatks ja edasisteks aastateks: hinnake kõrgelt oma sõprusliitu, kandke edasi tulist lauljahinge ja jääge truuks oma motole, et ikka ja ikka "laulades kõlaks meid helisev emakeel!"

Surm ületas sündimuse Torontos

TORONTO (ME) — Toronto eestlaskond kaotas 1972. aastal surma läbi 83 rahvuskaslast, vanaduses 35 kuni 100 aastat.

Keskmine vanadus lahkunutele oli 66 aastat. Vanaduseni 90 a. ja üle selle jõudsid 4 isikut. Viimaste hulgas suri Amalie Lest 100 aastaseks. Üldse tabas Vikatimees maksimaalselt vanusegruppi nende eluaastates, 80–89 a. (34 ü üldarvust). Teisel kohal suruveste tiheduses oli vanusegrupp 70–79 a. (27 ü). Järgnevad grupid 50–59 a. (16 ü) näitavad pidevat surmajuhumite alanemist. nooremast aastad 0–35 a. jäid surmavikastil üldse puutumata.

Surma põhjustena märgitakse: vähk, südamehaigused (rabandused), vere ringvoolu veid, õnnetused jne. — Torontos sündis 1972. a. jooksul 46 last. Nii et surmure ar ületas sündimuse. Iive s eega negatiivne vaba teist aastat. Uute handade arv ületab täidetud hällide arvu 37 võrra.

● Puhas, nagu taevast sadanud lumil See kõneläinud ei taha enam igal pool pida paika. Ohios uuriti pikemat aega allasadvat lund mitmes rajoonis ja leiti, et see sisaldab kuni 22 korda rohkem tinahendeid, kui seda tohib maksimaalselt olla joogivees. Lumi suurinnade kohal on veelgi enam reostatud.

Oikumeeniline jumalateenistus Göteborgis. Palvenädala raames toimus Göteborgis Guldheideni ap. õig. kirikus rootsikeelse oikumeenilise õhtujumalateenistuse, kus teenis preester Jüri Poska koos katoliku benediktiinide ordu munkpreestri Andreas Raskiga. Kaasa teenisid veel viis vaimulikku erinevatest rahvustest. Jutlustas Masthuggetti rootsi kiriku pastor Kjell Burman. Pildil vasakult: kreeka kõster Lazarus, pastor Burman, katoliku pater Andreas Rask, proost Raag, preester Poska, pastor Folke Nilsson ja Inglise kiriku rev. Paul Ilkingsworth. Kõster Lazaruse seljatas seisab kirikunõukogu lüge Jaan Savioja, edasi laulukoori liikmed, kellest viies piiskop Sven Danelli tütar, pr Öte Danell-Nilsson.

Põlevkivi röövmajandus rikub Eesti maastikupilti

Põlevkivi kaevandamine ja kasutamine Eestis allub mitte nn. Eesti NSV valitsusele, vaid otseselt Moskvale. Selle tõttu toimubki nüüd põlevkivi kaevandamine röövmajanduse korras. Aastal 1970 kaevandati Eestis 18,9 miljonit tonni põlevkivi. Et pealmaa kaevandamine on tunduvalt odavam kui kaevandamine allmaakaevanduse, siis andis Moskva käsu Eesti põlevkivibasseriis üldmääruse pealmaakaevandamisele, ja vaatamata sellele, et pealmaakaevandamisega muutub senine looduslik olukord, maastikupilt ja inimeste elu täielikult. Moskva et huvia see, et ka põlevkivibasseriin on meie rahva eluruum ja mitte mingi geograafiline mõiste, millena seda käsitletakse Nõukogude Liidu KP plaanis.

Vastavalt Moskva plaanile kuulub Eestis põlevkivi kaevandamisele rohkem kui 23.000 hektarit. Sellele lisandub veel kuni 7000 hektarit fosforiidikarjääre. Allmaakaevanduste aherainemärgisid ja elektrijaamad tuhavälja tekib kuni 100 hektarit aastas.

Üleavaates "Põlevkivikarjääride rekultiveerimine" (Tallinn 1971) öeldakse, et põlevkivibasseriin hõlmab Kohtla-Järve rajooni tervikuna ning Rakvere rajooni idaosas. Tinglikult läänepiiriks olevat Loka-Kadrina-Rannapungerja joon, idapiiriks Eesti NSV ja Vene NFSV piir, põhjapiiriks Soome laht ja lõunapiiriks Peipsi järv.

Seega haarab põlevkivibasseriin enda alla territooriumi, mille suurus idast läände on keskmiselt 90 km ja põhjast lõunasse 45 kilomeetrit. Elanikke on selles piirkonnas ligikaudu 250.000.

Põlevkivibasseriini on koondunud põlevkivi tootet ja töötlev tegevust: kaevandusi ja karjäärid, põlevkivi baasil töötavad soojuselektrijaamad, põlevkivituha baasil töötavad ehitusmaterjalide ettevõtted, tehased ja vabrikud ning ka Oru Turbabrikite Kombinaat.

Uute karjääridena hakatavat rajama Kunda põlevkivikarjääri ja Kunda fosforiidikarjääri. Samuti võetakse kasutusse ulatuslike varudega Pannjärve liivakarjääri (üle 100 hektari), mis hakkavat varustama Balti Ehitusmaterjalide Kombinaati.

Kui kõigil Eesti linnadel on nn. generaalplaan nende linnade "arendamiseks", siis põlevkivibasseriini territooriumi osas see "generaalplaan" puudub.

Kunda karjääride kohta üteldakse raamatus: "Praegu kavandatakse Kunda karjäärid asuvad tihedalt asustatud põllumajandusrajoonis, kus kaevandamise käigus häviks ulatuslikult väärtuslikke kõlvikuid. Seetõttu vajab nende karjääride avamine tõsist kaalumist."

Fosforiidikarjääri pindalast 2000 hektarit asuvad Narva lähisel ja 5000 hektarit Kunda lähisel. Freestorvast varustatav kuni 4000 ha suurusel pindalal. Turba kaevandamise järele tuleval seel kaevandamisele põlevkivi.

Tuhaväljad asuvad soojuselektrijaamade läheduses. Jäätmeid tekib umbes 50 prots. ulatuses kütteks kasutatavast põlevkivikogusest. Käesoleval ajal olevat tuhaväljad alla eraldatud maad veidi üle 1000 hektari. Kui ka teine soojusjoon hakkab tööle täie võimsusega, laienevat tuhavälja pind 50 hektari võrra aastas.

Ohus olevat ka Eesti üks tirksemaid maastikke — Muraka raba, kuhu olevat kavandatud kaevanduse rajamine, ja vaatamata sellele, et seal olevat põlevkivi varud suhteliselt madala kalorsusega.

Rasmatuse "Põlevkivikarjääride rekultiveerimine" esitatakse nõue selleks, et "põlevkivikasseini unikaalsed maastikud — Peipsi järve põhjakaas, Muraka raba ja Põhja-Eesti pankrannik — tuleb säilitada nende praegusel kujul".

Karjääride suuruse näitena üteldakse, et "karjäärid nr. 1 (Sirgala) ja nr. 2 hõlmavad umbes 11.000 hektarit, ulatudes põhjast lõunasse umbes 40 astet joosul". Üldise oli põlevkivikarjääride pindalast varem 20 prots. põllumajanduslikud kõlvikud, 41 prots. metsad ja 37 prots. sood. Ülejäänud 2 prots. oli kraavide, tee-

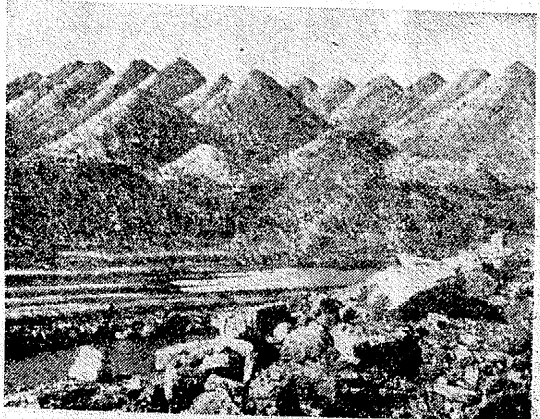
de, hoonete, aegade ja muu all.

Eesti omariikluse aastail oli see kohustuseks, et ettevõtjad pidid kaevandatud alad ka rekultiveerima. Pärast sõda jäeti see nõue täitmata. Alles 1959. a. alustati katseid põlevkivikarjääride rekultiveerimiseks, milleks peamiselt metsastamine. Aastail 1960–1970 suudeti rekultiveerida alpoole 500 hektarit kaevandatud alasid.

Kaevandamisel tekib aheraine paigutatud varem terrikoönikutesse, mis võtsid enda alla küll väikese pinnat, kuid mida oli raske rekultiveerida.

Nüüd veetavat aherainet osaliselt juba autodega ja paigutatavat (iseäritõusujäätimiseks) kuni 20 meetri kõrgustesse välispüstangutusse. Neid tekkivat kuni 50 hektarit aastas. Seni olevat kõik aherainete terrikoönikut suhtunud, sest neisse jäiavat liiga palju põlevkivi. Elektriijaamade ümbrust isoleerimatast tuhabasseriini ja põlevkivi keemilise ümbertöötlemise tehaste ümbrust tuhamäed.

Need on uued pildid Kirde-Eesti maastikust, kus praegu kasutatav Eesti põlevkivimaardla tööstuslik lasund paikneb Tapa-narva raudteest kuni Peipsi järveni.

Kuumaastik põlevkivirajoonis Eestis

Eesti filmimees vāntab 'Libahunti'

NEW YORK (ME) — USA-s elunev endine kutseline filmimees Edmund Martin on pärast aastaid kestnud põhjalikke ettevalmistusi algatanud A. Kitzbergi tiptseose "Libahunt" filmimise. E. Martin oli muide ka komöödiilise heliifilmi "Seitse vihta" mõtte algataja, tekstiantor, peaproduktent jne. Ta on teinud kohati üsna laialdasi cellõid A. Kitzbergi eesti klassikalise teose ekraniile toomiseks.

Nagu kuuleme, on selle meespeaosaliseks (vanaperemees) tenor ja näitleja Heinz Riivald, kes võtab oma peale ühtlasi ka lavastaja ülesanded. Naispeaosaliseks (Tiina) on New Yorgi Eesti Teatri tähti Valli Martin.

Läbirääkimisi on peetud ka mõnede Toronto eesti lavajõududega ja praegu teadaolevaid andmeid on seal vähemalt üks — Marguse osa täitja, kelleks on kuuldavasti hangitud näitleja Raivo Kass.

Films mängib veel kaasa tuntud lauljatar Eli Tabur Mari osas. Mõnede osakandjate suhtes on filmijail veel teatavaid raskusi.

"Libahundi" filmimise on kavandatud alaliselt ühele kuni pooleteisele aastale. Osa sise- ja välisvõtteid ka-

vatsetakse teha Kanadas Toronto piirkonnas, osa välisvõtteid ühes New Hampshire osariigis asuvas hundi farmis, kuna enamik sise- ehk stuudiovõtteid sooritatakse ühele juh- selleks ümberkohandatud keldris La- tivale filmitegelasele kuuluva elamu kewoodis.

Peale osakandjate on filmis raken- datud ka massivõtteid; vähemalt ka- hel juhul — kus ühes rakendatakse kuni seitssekümmend tegelast ja tei- ses umbes poolsada. Pea- ja kõrval-osalistest hõlmab film ühtekokku um- bes veerandasaada isikut.

Kes täidavad lõplikult kõik viimas- te ülesanded peale artiklis nimetatute, see selgub juba lähemal ajal. Ko- gusumma haarab "Libahundi" filmi- mine üle saja tegelase.

Aasta algul

NEW YORK (EPL) — Elle sain ma kokku ühe Tai noormehega, kes siin õpib arstiteadust. Ta oli just Bangkokist saanud, olles seal budaauslusega teinud oma ko- bustusliku kerjusemunga aja. Ni- met peavad kõik budaauslised noor- ded läbi tegema kolmekuulise perioodi mil nad elavad kerjus- munkadena, kerjates hommiku- ja lõunaseööki rahva käest — sõta võit- vad nad ainult kaks korda päevas, raha ei tohi nad selle aja kestel üldse puutada.

Peale lõunaseööki peavad nad temp- lis töötama või õppima. Tai inimesed vaatavad sellele ajajärgule noormehe kusa kui ääretult tähtsale distsipliini kasvatavale ja elu tundmaõppimise perioodile ja on veendunud, et keegi pole eluks küps, kui ta pole seda läbi teinud.

Noormees kinnitas, et olla küllalt mehi, kes on vabatahtlikult kaks kuni kolm aastat kerjusemunga ja alles siis lähevad tagasi oma elukuse või õpingute juurde. Amerikla- sed kes seda juttu pealt kuulasid vangustasid imestunult päid, aga mõt- lesin vargi, et siingi maal ja mujal- gi on noorus oitsimas võimalusi ja vii- se elutööde mõistmiseks. "Flower- Power", hipide ja viimase ajal tek- kindu jesus-laste liikumine pole mi- dagi muud, kui vabatahtlik loobumi- ne tsivilisatsiooni rutiinist, et kogeda midagi otsemat ja vahenditumat.

Välis-estlasedki olid suures ena- muses 28 aastat tagasi nagu kerjus- mungad — "küll mitte" omast vaba- st tahtest — kel polnud omast käest ei- süüta ega juua. Ja see on inimeste el- lusuuhimust mõjutunud ja neid teis- gususeks teinud neist inimesist, kes sellised kogemused puuduvad. Üheks välis-estlaste elu omariikseks juu- neks on vajadus juubeleid ja aktusi pidada — ning igasuguseid tähtpäevi meelde tuletada.

Eriti armastatakse korraldada juu- belaktuseid kirjanikele ja teistele kultuuritegelastele. Olen aga siin Amerikas püüdnud uurida, millal õieti amerikkased oma kirjanike stin- nipäevi ja juubeleid pühitsevad — aga seda lihtsalt ei tehta. Ka Kana- da ja Inglismaa ei pühitse oma kirja- nike sünnipäevi, samuti ei tehta seda ei Rootsis ega Saksa maal.

Küsin siis ühelt mehelt, et miks õieti teevad eestlased oma kirjanike- le aktusi, aga amerikkased mitte? Mees mõttes pisut ja vastas, et noh meile oleme neist niivõrd kultuurse- mad. Kes tahab: võib ju seda usku- da.

Juubeleid ja tähtpäevi koguneb, aga lõpuks niivõrd palju, et on tekki- nud vajadus ratsionaliseerimise järe- le ja mõeldud aastal võiski mära-

ga, et nihaasti Ameerika kui Kanada eestlaskond ühel aktusel pühitaks juba mitut tähtpäeva korraga.

Lakewoodis korraldati raamatukuu õhtul, kus rääkis Mall Jürma meie naisluuletajast, esines ka Eesti Vöit- lejate Ühingu esimese J. Madise ette- kandega Vabadussõja algusest. Connecticutis tähistati Välis-Eesti päeva ja korraldati päris ametlik juubelite- õhtu, kus Väike Lugu kõneles nais- te ajakirja "Triinu" saamisest ja arengust kuna Triinu oli saanud kak- skümmend aastat vanaks.

G.O. Randvee rääkis Eesti Skauti- de organisatsioonides mis olid asu- tatud viiskümmend aastat tagasi ja lõpuks tähistati veel Eesti Rahvuskoo- mittee asutamist Ühendriikides kahe- kümne aasta eest. New Yorgis korral- dati traditsiooniline Tartu Ülikooli aastapäeva kontsert-aktus, kus kõne- les prof. Valter Rand temal "Üli- kooli läbi aegade" — ja selle aktuse- ga tähistati ka kõikide teiste ülikooli- de aastapäevi, kus eestlased on õppi- nud.

Eesti Kultuurikogus Kanadas kor- raldas kolmele kirjanikule sünnipäe- va õhtu kus austati korraga Salme Ekbaum (60), Harry Asit (50) ja Ar- ved Viiraldit (50), kõnelejad oli jär- jekorras: Hannes Oja, Magda Pihla, Kaarel Eerme.

Kui see ratsionaliseerimise ja koon- damise tendents veel areneb ja süve- neb siis ehk jõuaksime nikaagele, et kõik juubeleid, aktused ja tähtpäe- vad koondatakse ühele ainsale õhtu- le — mõtleme vaid, kuipalju energei- ja ja aega sellega saaks säilitada. Ja seda võiks kasutada näiteks ra- matute lugemiseks, lastele eesti kee- le õpetamiseks või välisvõitluseks — sest näiteks Pihkvas kohtu alla an- tud ja hukatud Leo Saukase puhul ei astunud Ülemaailmne Eesti Kes- knõukogu, ei Rahvuskomitee ega Vöitlajate Ühing ainustki sammu.

Märtsikuul on tulemas Eesti Orga- niatsiooniide kongress Lakewoodis, ja loodetakse jõuda A. Kitzbergi "Li- bahundi" filmimisele — selle etteval- mistav organisatsioonistöö on lõpule jõudmas.

Ameerika eestlaskonnas on liiku- ma hakanud mõte nimetada toronto- lane Robert Kreem "Aasta Eestla- seks" (Estonian of the Year) — kuna tema on mõeldud aastal tei- nud suurima teene eestlusele oles al- gatanud Ülemaailmsete Eesti Päeva- de mõtte ja selle läbiviimist juhti- nud. Millal see idee aga jõuab orga- niatsiooniideni, kes sellele nimetami- sele võiks kaalu, anda on teadmatu, sest eestlaste mõtted ei liigu mitte ni- ki kiiresti kui amerikklaste omad. (EPL/EKS).

Valusad kogemused

Leveranstiden beräknas till cirka 6 månader.

Göteborglasi oma eesti seltsi peakoosolekul (EPL-foto KOPLER)

Leinateateid

Kõinis Läänemeresakmalt, suri 9. jaanuaril Vera Müller, n-na Mikosch, sünd. 18. novembril 1891 Valgas.

Põitsamaal, Eestis, suri jaanuarikuul Arthur Laos, sünd. 23. jaanuaril 1908 Viljandimaal.

Haapsalus, Eestis, suri 5. jaanuaril Vilhelmine Holtsman, sünd. 23. juulil 1880.

Torontos suri 11. jaanuaril Eduard Pärn, sünd. 18. jaanuaril 1899 Narvas.

Tartus suri 6. detsembril 1972 Paul Johan Karl Kascoru, (end. Birkent-hal), sünd. 19. novembril 1905 Tarvas.

Portlandis, Oregoni osariigis USA-s suri 5. jaan. Hugo Visnapuu.

Brishanes, Austraalias, suri 26. novembril Elise Detloff, sünd. 1. mail 1888 Vändras.

Sydney, Austraalias, suri 30. det. Valter Vasar, sünd. 16. mail 1900 Aakres.

Tallinnas suri 4. jaan. Anna Puhk, n-na Sinisoff, sünd. 1. nov. 1900 Tallinnas.

Göteborgi E. Selts peab liiga kõrgeks uut üüri E. Majas

GÖTEBORG (EPL) — Göteborgi Eesti Selts pidas 21. jaanuaril s.a. oma aasta-peakoosoleku, mille päevakorras oli punkte, mis liikmeid eriti huvitas. Sellest olenevalt oli ka koosolekust osavõtjaid üsna arvukalt: kohal oli 40 liiget, kes avaldasid elavalt mõtteid päevakorras oleva kohta.

Koosoleku avas seltsi esimees Evald Lillemäe, kelle ettepanekul mälestati leinaseisakuga äsjaarunud kauaaegset ja energilist juhatustliiget Ernst Kandlat. Koosolekut juhatas Heino Riomar, protokolli Elmar Aibast.

Seltsi tegevuse- ja kaasa-aruande, samuti Näiteringi ja Bridzhiringi kassa-aruande kandis ette Ev. Lillemäe. Lastepäevakodu aruande esitas H. Suu, Noorteringi oma Siim Broberg ja naisringi aruande Tamara Pölder.

Revisjoni-komisjoni seisukoha tegi teatavaks rev.-kom. esimees Ado Parlo.

Kõik kassa-aruanded olid tasakaalus summaga Kr. 133 631.-. Seltsil on kinnisvarasid 106 000 krooni väärtuses.

Aruandest kinnitati koosolejate poolt üksmeelsest. Aruandest selgus ka, et möödunud aastal on müüdnud Martin Pommeri pärandina Torslanda-villa ja vastavalt seltsi erakorralise peakoosoleku otsusele a. 1971 on müügisumma paigutatud 40 000 krooni pank kinnisele arvele. Selle summa kasutamise arutlemine Martin Pommeri-nimelise stipendiumi või mõnel muul kujul ning vastava statuudi väljatöötamine vieti seltsi juhatuse poolt käesoleva aasta jooksul arutusele.

Koosolekul tekkis elevust esimehe teadaanne, et on tekkinud raskusi Eesti Maja juhatusega seltsi ruumide üüri alal. Nimelt tõstis Eesti Maja juhatuse m.a. 1. oktoobrist üüri 69 protsendi võrra, s.o. 240 kroonilt 380 kroonini kuus, andes hiljem suulise lubaduse kustutada aastaks kahe kuue üüri. Üürileping tuleb aga sõlmida 12 kuue üürisummaga. Kuna Eesti Maja juhatust ei ole ettenähtud üüritasumise "moodust" seltsi juhatuse arvates veenvalt põhjendanud, siis ei saanud selts juhatust seda heaks kiita ja on maksnud jäänud aasta 1. detsembrist üüri suulise lubaduse alusel, arvestades seega 10-kuulise aastasuummaga, kuid kuulüürina jagatult 12-aga. Selle-aga pole aga Eesti Maja juhatust rahul. Ning üürileping seltsi sõlmimata. Vastava otsuse tegemine peaks leidma aset E. M. peakoosolekul. Kõrge üüri maksimist raskendab Eesti Seltsi majanduslik olukord.

Esimehe poolt etteodud tekitas elavaid sõnavõtte. Eesti Maja juhatuse esindaja Jaan Savioja tõi esile üüride tõstmise peamise motiivina asjaolu, et ametlikult peaksid olema võrdsed üürid nii rootsi äril, ärikontoreil kui ka eesti seltsi-kondlikel organisatsioonidel.

Mitmed sõnavõtted, nende seas Arnold Sirkel, Ado Parlo, Valentin Kolk jt. leidsid sellise põhjenduse olevat kummaline. Nad meenutasid Eesti Maja osmuseaegset parooli: Eesti Maja saagu esmajoonelise kodus eestlastele! Teadagi, arvestades Eesti Maja pidevat viiljaminekutega, on mõnel määral üüri tõstmise põhjendatud, kuid mitte praeguses ulatuses.

Koosolek võttis vastu järgmise — juhatuse poolt esitatud — ettepaneku: praeguse suurusega üüri tasuda kuni Eesti Maja peakoosolekuni, kus kinnitatakse E. Maja üüriormid. Selle otsuseni tuleb juhatusel seltsi huvides edasi töötada.

1972. a. tegevuskava, mis esitati juhatuse poolt eelmiste aastate tegevuse alusel, võeti vastu. Pr. Kert Jõgis

Dr. I. Juhansi matusetalitus

Pärast kümnekuulist, raskele kukkumisele järgnenud meelehärmkust suri 9. jaanuaril Üttrani haiglas psühhiaater-ärst dr. Ilmar Juhans. Tema matusetalitus peeti teisipäeval, 23. jaanuaril Södertäljes Tööluse kabelis ainult lähimate omaste osavõtul kohaliku õpetaja Thomeluse poolt. Dr. I. Juhans kremeritakse ja põrm matatakse hiljem Södertälje kalmistule.

Dr. I. Juhans saabus Rootsi 1944 a. sügisel suure põgenemise aegu. Esimestel maapaigastatel töötas ta Uppsalas arhiivtöölisena Uppsala Ülikooli Histoloogia-Instituudi juures. Pärast sellekohaste ja nõuetavate katsete sooritamist sai I. J. arstina praktiseerimise õiguse, töötas oma kutses mitmel pool ja viiekskümnendate aastate algusest peale Södertäljes kohaliku haigla psühhiaater-arstina, olles samades ülesannetes ka Häga haigla ja Halli vangla juures.

Kadunud jäi leinama abikaasa kolmandast abielust, kodumaalt matusele saabusnud tütreid ja õde, ja õde Kanadas. Akadeemiliselt kuulus dr. I. Juhans Korporatsioon Sakalasse.

Kohalik elu

SÖDERTÄLJE
Taliharjapidu
Metsakodu ja Södertälje Eesti Lastekorraldus Klubi ühisel korraldusel toimub laupäeval, 24. veebr. algusega kl. 18 Rosenborgi kooli sammassaalis IX Taliharjapidu. Peetavaks peale Vabaduspäeva tähistamise kirevaid ettekankeid noortel ja vanadel. Teadustaja Ao Vaks. Einelaud, loterii, jalakeerutus.

Thirlemerses Austraalias suri 9. jaan. Lars Moll, sünd. 4. juunil 1911 Vormsis.

esitas täiendavalt soovi segaabielluliste koosviibimiste korraldamiseks. Seltsi eelarve võeti vastu 59 000 krooni suuruses. Ringid ei olnud oma eelarveid esitanud.

Hispaania-villa müügisega seenevaid kiisumusi volitati lahendada Heino Riomar koos hispaania advokaadiga. Juhatusele anti volitus vajaduse korral teha võiga "Valgeranna" lastepäevakodu majale kuni 20 000 kr. ulatuses. Majal on praegu veel võiga 2000 kr, mis tuleb tasuda käesoleva aastal.

Juhatus valiti 5-liikmelise: senise juhatusest Evald Lillemäe, Hartvig Engso, Elmar Aibast ja Matti Karisaar, uue liikmena Helmut Laanemets.

Revisjoni-komisjoni esimeheks valiti tagasi Ado Parlo ja liikmeteks Henn Jõgis ja Johan Henning. Lastepäevakodu toimkonda valiti Heimar Suu, Heino Lokkik ja Mart Nõmm. Nendele lisandub üks juhatuse poolt nimetatud liige.

Koosoleku juhataja Heino Riomar lõpetas poolteist tundi kestnud koosoleku põgusa sõnavõetuga, milles ta toonitas Göteborgi Eesti Seltsi vajadust, tema tähtsust ja kokkuvõtteid muu tarvidust. Ta tänas senist juhatust tehtud töö eest ja soovis edu uuele juhatusele.

K. Matson 75-aastane

Major Kurt Matson

Stockholmis saab 3. veebruaril 75-aastaseks major Kurt Matson.

Kurt Matson sündis 1898. a. Pärast abituriumi Tallinna Nikolai gümnaasiumis asus ta tõlle kooliõpetajana oma kodulinna Haapsalus. Algas Vabadussõda. Kooliõpetajana oli Matson mobilisatsioonist vabastatud. Kuid ta ei saanud järele peitvabatajaks kui teised temavanused sõtta läksid kodumaal kaitsma. Ta astus vabatahtlikult sõjaväeteenistusse ja võeti 30. aprillil 1919. a. vastu vastastatud Eesti Vabariigi Sõjakooli jalgaväe klassi. Lõpetas selle esimese lennu 3. aug. samal aastal ja läks lipnikuna 2. jalaväepolkku, mille ridades võitles sõja lõpuni. Kuulub nõnda nende vähestele veel alalolevatele hulkade, kes Eesti Vabariigi Sõjakoolist tulnud ohvitserina Vabadussõjas võitles. Sõjakooli järgmise lennu kasvanud üliandide ohvitserideks alles rahuaial.

Kurt Matsoni rahuaegne teenistus kulgeb Eesti Vabariigi Piirivalves alates 1. veebr. 1923. a. Teenib ametkohal ajal nooremast ohvitseri kuni jaoakonna ülemena k.t. 1936. a. määrati ta siseministri kabinetti-solhverteriks, milles ametkoha teenis kuni Piirivalve likvideerimiseni. Hea mälu inimeste nimede ja nägude suhtes ühes korrekste käitumise-aga ja välimusega olid talle sobivaks eelduseks teenistuses ministri kabinetti-solhverterina. Ülendi majoriks 1940. a.

Selle lühikese ja vähetähtsava elulookirjelduse taustal tuleb meeleuletada et meil vähe järele jäänud neid mehi, kes läksid vabatahtlikult Vabadussõtta, veel vähem neid, kes Eesti Sõjakooli esimesse lennu kuulusid, ja ainult üksikuid neist, kes Piirivalves teenides olid rahuaial valvel Eesti Vabariigi piiril. Major Kurt Matson on üks neist vähestest.

Rootsis paguluses on Kurt Matson leiba teeninud pikemat aega kammer-rina ühes rootsi ettevõtte Stockholmis. Ta on pidevalt kontakti hoidnud Eesti ohvitserikonnaga paguluses olles Eesti Ohvitseride Kogu Rootsis liige.

Kolmveerandajalist juubilari õnnitleb Eesti ohvitserkond, eriti südame-likult aga Sõjakooli esimese lennu mehed ja endised Piirivalve ohvitserid.

VILLEM RAID

Eestlased on ainuke vähemus Rootsis, kel on kaks korda nädalas ilmuv informatsiooni- ja uudiste-leht päevaajakirjanduse tüübist, eestluse häälekandja

EESTI PÄEVA-LEHT

Seda eelist on eesti rahvusgrupil põhjust hoida üldise kogunemisega tellijaskonda. Rootsi ajakirjandusel on rasked ajad ja neile antakse riiklikku abi. Eesti ajalehte ei aita aga keegi muu kui eestlased ise. Seepärast on oluline, et

kõik eestlased on eesti ajalehe TELLIJAD

Helistage EPL talitusele tel. 08/21 84 46. Paneme Teile ajalehe käima. Või tellige otse kõikidest post-asutustest Rootsis ja Skandinaavias.

Noored alustasid lasketreeninguga

Teatavasti tulid eelmisel suvel Kanadas ÜEP raames peetud ülemaailmsel laskevõistlustel Rootsi Eesti noorlaskesportlaste naiskond esikohale — võites kuldmedalid nii individuaalselt kui ka naiskonna osas. Noorte meeskond tuli oma klassis teisele kohale ja võideti vastavalt hõbemedalid. Nüüd alustasid samad noored uue treeninghooajaga kus võetakse läbi järgnevad laskesessid s.o. põlvelt ja püsti laskmine.

Pääle Kanadast tagasi lendu mõjus sügisene poolaasta puhates ja meenutades suurvõistlustel saavutatud tulemusi ning sõprussidemeid mis loodi teiste kaugele mandritel elavate eesti tütarlaste ja poistega kes on koondunud meie rahvusliku spordispori ümber.

Ainsa üritusena võeti osa septembris toimunud Sõderlälje Eesti Laskespori Klubi noorte meistervõistlustest Metsalaskerajal. Võistlustel lasti pool olümpiamaatši väikeskalibrilise vintpüssist (30 lasku lamades kätt) järgmistele tagajärgedega vastavalt kohtadele tülles:

Tütarlaste klassis: 1. Kalli Klement 261 silma (300 võimalikust), 2. Pia Ausmaa 226 silma, 3. Ann Leesment 208 silma.

Poiste klassis: 1. Ülo Kenas 282 silma (300 võimalikust), 2. Toomas Virmalt 276 silma, 3. Jüri Kenas 263 silma.

Jõulu- ja uueaasta koolivaheajal Karu lipkonna poolt korraldatud talvelaagris prooviti jällegi üle hulgaga kile ja silma osavust väikeskalibrilistest vintpüssist laskmises ning tõelise, ja järjekindla treeninguga alustati nüüd jaanuar keskkel.

Alfa-Lavali (Tumbas) peavaravate taha oli kogunenud peale kooli ja püüvatid 9 poissi ja 7 tütarlast ning kogu sammuti siselaskerajale, mida Alfa-Lavali sõbralik juhtkond ja Spordikomitee ka küesoleval talvel on andnud meie lasketreeneritele kasutada iga nädal ühel öhtul. Esimene treeningõhtu kestis kolm tundi, kus prooviti püües ning seoti ja krüviti sihikuid. Juba vilunud kuldõudrukule ja hõbepoistele kõval oli kohal ka uusi noori kes on alles algajad — kuid näitasid head tahtmist ning tagajärjel teistele järelte jõudmiseks, et täiendada meie noorte naiskonda ja meeskonda edaspidistele võistlustel. Kogu treening toimub instruktorite juhatusel, kelledeks on meie vanad lasketreenerid ja meistrilaskurid.

Londoni eesti ajaleht 25-a.

Londonis tähistas Inglismaa eestlaste häälekandja "Eesti Hääl" oma 25. ilmumisaastat lehe numbriga, mis välja tuli 22. detsembril kahtsinumbrina 1313/1314. Ühes sellega tähistas ka oma 25-a. tööd lehe juures selle toimetaja, ajakirjanik-kanjari Gert Helbema.

Lehe esimesed numbrid ilmusid paljudustehnikas, kuni suudeti leida sobiv trükkidoda. Lehte trükkiduki seestjärele kümmeaend aastat Lutoonis, see lõi mindi Londoni ja kus "Eesti Hääl" ilmus tänaseini asendamata teadetevahendajana kaasmaalaste vahel kogu Inglismaal.

Lehe väljaandjaks on olnud algselt peale Inglismaa Eestlaste Ühingu, kelle poolt ka Gert Helbema toimetajaks valiti, millist vastutavat ja töörohket koormust ta on kandnud senini. Ainult kord oli teda mõnedes mureades abistamas tol ajal Inglismaal elanud Karl Bernie, kes korraldas lehe talitustöö asju. Tema asus aga edasi Torontosse.

Toimetajaks ja lehe hängeks on endiselt G. Helbema. Talituse töös on lehe juures tänuväärne tööd teinud kõik need veerandada aastat talgulist pre, kelle koosseis on küll olnud vahelduv, kuid kes alati on väljas olnud abivõimilist ja kogu aeg tasuta, mis suureks abiks lehele majanduslikult.

• New Jersey USA-st saabus Euroopa-reisile ins. Jaan Vanderer, kes külastab ka Taanit ja Rootsi.

• Turusse Soome saabus külla Piret Parrest Washingtonist. Ta sõidab USA-see tagasi jaanuari kuus.

Kohal olid ka mitmed lastevanemad kes huviga jälgisid noorte tegevust ning olid häataltlikult abiks markreimisil ning tagajärgedele teatamisel.

Treening ning väljaõppe siselaskerajal toimub terve kevadpoolaasta kestel kuni mai lõpuni mil siirdutakse välja Metsalaskerajale. Kui leidub veel noori — nii poisse kui tüdrukuid — kes soovivad alustada lasketreeninguga ning liituda meie noortega, palutakse kontakti võtta telefonil teel õhtuti 0753/318 83 informatsiooni saamiseks. (EPL/AP).

Tänapäeva Hiiumaa on omaette rajoon

Hiiumaa moodustab tänapäeval omaette maakonna või rajooni, mille koosseisu peale peasaare kuulub veel üle 400 meresaare ja laiu. Neist suurim on Kassari oma 19 ruutkilomeetriga, mida Hiiumaaga ühendab tammile rajatud maantee.

Hiiumaa liikluskeskus on Heltermaa sadam. Riiklikule looduskaitsele alluvad vanad pargid Kärdlas, Suuremõisas, Vaemlas, Emmastes, Kassaris ja Käinas, samuti ka omapärase taimeikuga Väinamere laud ja kogu Kassari saar. Ornitoligiliseks kaitsealaks on ka Käina laht.

Rajoonikeskuseks ja endiselt ainsaks Hiiumaa linnaks on Kärdla. Ulukeist tähtsamana elutseb Hiiumaal metsaiga ja põder. Albumis "Hiiumaa" (Tallinn 1972) lisatakse veel juurde, et väga kiiresti on kasvunud üsna hiljuti saare alaliseks asukaks muudetud hirved arv.

Möödunud sõjast kõnelevad Tahkuna poolsaarel ikka veel püsivad kindlustused ja mürestuskivid. Kolhoos on Hiiumaal kokku seitsme, millele lisandub veel Puhkaste sovhos. Saarel tehakse ka maaparandusöö, kusjuures seda ülesannet täidab koonidise "Eesti Põllumajandustehnika" Hiiumaa osakond.

Kolhooside kirjelduses öeldakse albumis, et väljapaistev koht rajooni põllumajanduses on "Rahu eest" nimelise kolhoosi karusloomakasvatuse.

Ajakohases farmikompleksis on külmhoone, mehhaniseeritud sõdaköö, varumajad 7000 loomale ja paljud abiruumid. Nenditakse, et iga aastaga saadetakse farmist järjst rohken hõberabasenehku Tartu, Leningradi ja Moskva karusnahavabrikutele. Praegune taas on 6000 nahka aastas, kuid seda kasvatatakse tõsta.

Kalurid kuuluvad "Hiu Kaluri" nimelisse kalurikolhoosi, mille kasutada on Läänemerele kümme ja ookeanidel viis traallaeava. Peale kalaluse on kalurite uueks ülesandeks ka merevetikate püüdmine. Neist saab eesti toiduainetööstus vajalikkude zhelatiniinnet agar-agarit. Orjaku sadamasse on rajatud vetikate kuivatamiseks vastav baas.

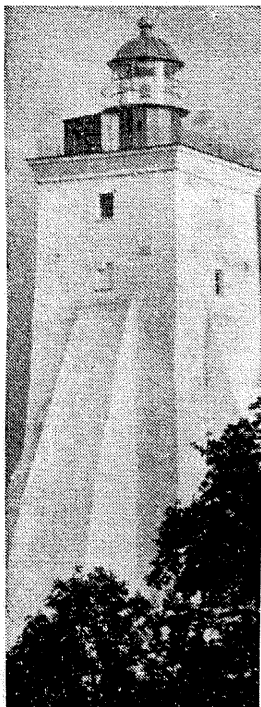
Kalasaadusi üldiselt toodab Hiiumaa Kalakombinaat, kusjuures näiteks konserve toodetakse umbes kolm ja pool miljonit toosi aastas. Lisaks valmistatakse külmutatud, jahutatud ning vürtsisoola kala. Kombinaadi saaduste kasutamise kohta öeldakse, et sprotid, sardiinid, angerjas zhelees, vürtsikud jt. tooted on leidnud laia tarbijaskonna ka väljaspool Eestit.

Märgitakse, et paljud konservid pälvivad tähelepanu rahvusvaheliseltki ja need on teinud Hiiumaa Kalakombinaadi tuntuks Ungaris, Tšehhis, Rumeenias, Soomes, Belgias ja mujal.

Hiiumaa Tööstuslik Metsamajandus toodab saematerjali ja valmistab ehitustetaale ja üheperikonnalaumuid. Põllumajandustoodangule baseerub Emmaste vöitööstus, mis valmistab

Meie kuldõudrukud Kanada suurvõistlustelt said juurde uut täiendust. Esirivas vasakult: Anne-Liis Raud, Lena Tomann, Epp Anderson ja Eva Raud, Tagumises reas: Kalli Klement, Pia Ausmaa ja Ann Leesment (Foto Ants Paas)

Kõpu tule torn Hiiumaal.

ka kaselini ning Tallinna Liha- ja Konservikombinaadi Kõrgessaare tehhi. Meeste, naiste ja laste kampsuneid, villaseid vaipu ja linikuid toodab teeninduskombinaadi "Hiu" silmoke tshehh.

Kärdlas töötab keskkool ja ilmuu rajooniajaleht "Nõukogude Hiiumaa". Nenditakse, et Hiiumaa pakub palju huvitavat turistidele. Tuhanded vaatavad Kassari Koduloomuseumi ekspositsione, tutvuvad Aino Kalda naajamuuseumiga, Rudolf Tobiaze sünnikoduga, Kõpu tule torni, Pühalepa kiriku, Suuremõisa lossi ja teiste arhitektuuriliste väärtustega ning paljude muude kultuurimälestistega.

Endiselt on kõigus saare põhjakaldal asuv Tahkuna majakas. Saare maastikupildis esineb endiselt tüülikult, milliseid kasutatakse peamiselt öölinnaste jahvatamiseks. Samuti võib Hiiumaa hajakülades ühti kohata pilirookatusiga elumaju ning teivastaraga ümbritsetud õueadeu.

Säilinud on ka Reigi kirik, samuti Orjaku vana kõrtsihoone. Kassari sadamast kasutatakse sõiduks Väinamerele. Suveti töötab saarel Eesti üliõpilaste Ehitusmaleva, kes rajab saarele uusi hooned. (LTE/JA).

Üleriigiline noorte laskespori laager

Üleriigiline Eesti Noorte Laskespori ja Spordi Laager toimub Taevanimemise pühäl, neljapäeval 31. mail ja laupäeval 2. juunil juba paljudet tultaval Metsalaskerajal, mis asub Östertäljes. Laager korraldatakse Eesti Noortetööl, Eesti Skautlike Noorte Maleva ja Süderlälje Eesti Laskespori Klubi koostööl.

Kahest esimesest laskesporilaagrist mis korraldati eelmisel aastatel võisid osa peamiselt noored Stockholmist ja selle lähemast ümbruskonnast. Neis laagris tutvuti laskespori mitmesuguste erialadega ja tegevusega elades telilaagris metsa all ning laagrite populaarsus noorte hulgas kasvab osavõtjate rohkeusega. Maailmalaagris Kõtkajärvel oli laskespori kaulgel ees noorte osavõtjate arvu poolest võrreldes teiste huviringidega — ja esimestel ülemaailmsel noorte laskesporilustel saavutati hiilgavaid tagajärji.

Ülemaailmsel Eesti Päeval ja Kõtkajärve täiendasil milline jõud ja huvi on meie noortel meie rahvusliku suurspori vastu. Vaimustus, mõtused ja ideed tootid neilt suurirritustelt kaasa ning nüüd astutakse uue jõuga alustatud tööd jätkama. Selleks toimub nüüd üleriigiline Laskespori Laager, millel kutustatakse osavõtma kõik eesti noored Lõuna piirist kuni Põhja piirini.

Aeg on üleriigiliseks Laskespori Laagris äärmiselt sobiv kuna kohe Laskespori Laagri järele laupäeval 2. juunil toimub Stockholmis päale lõunat Laupäeval ja öhtul suur Rahvapidu. Nii saab organiseerida Lõuna-Rootsiest ühissõite mis võimaldavad Lõuna-Rootsi lipkondadel ja noortel osavõtu Laskesporilaagrist ning sellele järgnevat Lõulupoost ja Rahvapöest — seega mitu suuriüritust ühe reisuaga nelja päeva jooksul.

Metsalaskerajal on vahepeal toimunud hulk ettevalmistusi ning täiendust. Laskerajal toimus sügisel selge täitmine ning silumine kruusa ja liivaga. Jahimaja mis oli väike on nüüd välja ehitatud avarakas paviljoniks milles endiselt lahline kamin. Ühtlasi on laskerajal ja jahimajas nüüd elekter mis kergendab tublisti töid valmistamise probleeme ning teeb võimalikuks filmide vaatamise, muusika kuulmist muu osa mis on sõltuv elektrivoolust.

Laagris toimub elamine suurtes ja köetavates telkides. Kes soovib võig oma telgi kaasa võtta. Kes tervislikul põhjusel ei saa telgis magada võib ööbida Jahimajas. Esimesel laagripäeval toimuvad mitmesugused sportlikud mängud ja võistlused ning muud huvitavad üritused. Öhtul küpetatakse lahtisel tuel varda otsus terve siga ning leiab aset pidulik õhtusöök metsavendade koppel millele järgneb Jahimajas tants (diskotek) ja Laskemajas ning metsaall vanatantsumuusika ning ringmängud. Laagri teisel päeval toimub laskespori gruppide viisi mitmel tultaval laskespori alal vilunud instruktorite juhatusel ja laskesporilustel. Öhtul vaatame filme ja kui aega üle

jääb tehakse soovi korral tantsu eelmise öhtu eeskujul. Laupäeva enne lõunat lõppeb laager ning minnakse Lõulupoole ning öhtul Rahvapöele.

Kogu laagri programm on täiendatud ning koostatud vastavalt nendele kogemustele mis omandati kahes eelmises Laskespori laagris ja sisaldab nüüd palju uusi ja huvitavaid momente.

Laagrist osavõtmine toimub eelregistreerimise teel. Varajane eelregistreerimine on absoluutselt vajalik, et teada saada osavõtjate arv toilitustamise, telkide varumise ja muu õppe ning tarbe materjali elavare tegemiseks ning muudeks ettevalmistusteks ning juhtkonna moodustamiseks. Eelregistreerimine leiab aset Eesti Noortetööl kaudu kes saadab oma järgmises ringkirjas välja kõigile teadaolevatele eesti noortele laagri registreerimislehe kas jaanuari lõpul või veebruaril alul. See registreerimisleht tuleb täidetult tagasi saata Eesti Noortetööl hiljemalt 28. veebruariks. Kui mõni noor ei ole seda registreerimislehte saanud ja soovib laagrist osa võtta — palutakse siis kohe end registreerida telefonil teel öhtuti 0753/318 83. Kõigile kes eelregistreerivad saadetakse hiljem laagri täpne kava ja juhtnöörid. Teretulemast kõikidele eesti noortele — nii tütarlastele kui poistele!

A. P.

• Esindajatelotaja liige demokraatide parteist Cornelius Gallagher New Jerseyst tunnistab enda kohustusi 74 tühanda liatulu varjummises maksudest mõõdukaltimise eesmärgiga. 51.a. vana rahvasaadik võib saada kuni 5 aastat vangistust.

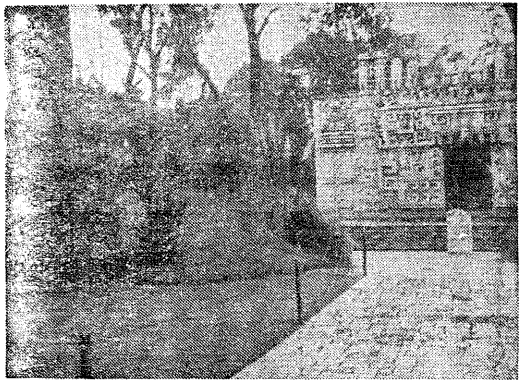
• Stockholmis Botkyrka koguduses kuulutati abielujuatena maha Madis Pärn ja Yvonne Maria Liedström, mõlemad Tublast.

METSAKODU UUDISMAA

POSTIARVE 694771 FALKÖPING

VABAÕHUPIIRKOND EESTI SKAUTLIKELE NOORTELE

Peabody's Hochobit templist, maade piirkonnast. See asub praegu Mexico Citys asuvas rahvusemuuseumis.

Maailma parim muuseum Mehhikos

Museo Nacional de Antropología asub Mexico City linnas Chapultepec'i pargis — viimane sõna on alateaduslikel ja lähebda rohulitru. Muuseum on suhteliselt uus: see valmis 1964. on kavandatud kolme arhitekti — Pedro Ramirez Vazquez, Rafael Mijares A. Jorge Cam-puzano F. poolt — ja see muuseum on niisugune, et ainult selle vaata-miseks tasub reis Mehhikosse ette võtta

Maerialiks on kasutatud tahutud graniiti, tuhkhalli laevakivi, mehhiko marmorit, kuuksuhoone oma põhiplaanil ja fassaadil on lihtne, piisklikku kujuline ehitus koondub samasuguse siseõue — patio — ümber ja viimane jaguneb kaheks: võimsas vaskreljeefidega sammakannad poolt õue katvat alumiiniumkast ja on ühtlasi monumentaalseks purakaeuaks, teine pool õue on täidetud papüürusest ja kivi kujutleda, et kõik mõeldud on sadades meetrites, siis seab aimu ehituse vägevusest.

Muuseumile on varutud pargi pinda küllaldaselt ruumi fassaadi ette on rajatud väikse, mis silutet laevakiviga ja külastajad tervitab maade kerkivate veejudega kohina saatel vihmajumal Tlaloc, kolme ja poole meetri kõrgune monoliit. Ka hoone kõrval on küllalt ruumi, sinna on koondatud pea kõik Mehhikos esinevad puulüügid ja nende alla on paigutatud osa eksponaate.

Muuseum on pühendatud Kesk-Ameerikas elanud ja elavate indiaanlaste kultuurile. Saale on allkorrusel tüümme ning neis on eksponeeritud indiaanlaste kultuuriloomingu näide 1500 e.Kr. kuni aastani 1521, mil Mehhiko vallutati hispaanlaste poolt.

Teisel korrusel on üheksa saali ja seal on esitatud rajoonide viisi tänapäeva mehhikase elu koos rüüstuse, tõe ja muusikariistadega, tarbe-esematega ja õigustusele elamuga. On saavutatud õigustatult paralleel, aga ka mõnevõrdne kontrast sellega, et on paigutatud kaasaegsed materjalid samadest piirkondadest pärinevate arheoloogiliste objektide kohal asuvasse saali.

Peab eriliselt nimetama viisi, kuidas muuseum on sisustatud ja kuidas väljapanekud on korraldatud. On ilmne suur oskus materjalide, valguse ja ruumi kasutamisel väljapanekute objektide mõjuvaks esitamiseks, on hoidunud liigeste selgitavate tekstide kasutamisest, kuid külastaja meelebärmiks on tekstid ainult hispaania-keelsetel.

Vaafeljana liikudes tuli tahestatamatult jälgida eksponaate nende ruumilises korralduses ja jõuda järgmisi

se osakonnani ja nii oli loodud muuseumi külastajale loogiline ja voolav liikumissüsteem. Arhitektuurne kujundus, materjalid ja suurepärased ruumid oma avaruse ja stiilsusega on väärikaks raamik sellele suurejoonelisele ja arenemisvõimelisele kultuurile, mille Herman Cortes neljasaja mehega lõpetas 1521.

Teiste ülevaadet võimaldab väljapanekute hulgas on rohkem ruumi antu teotihuacani, atsteekide ja maade kultuuridele. Vandes tärkeraamikat, savi, kivi ja luuskulptuure, kuldeid ja tekstiile, rääkimata võimsatest jumalakujudest ja templehüütest, on selge, et oli üks suurimaid õnnetsusi inimkonnale selle piirkonna iseseisva elu ja arenemise likvideerimine valge rassi poolt.

Atsteegid oskaid teha ka paberit, nende arvutamissüsteem oli kolme-põltsilooniline ja rajatud kahekümnele ning oma raamatuse, mis on tehe-kõlged kaupa kokku õmmeldud ja võlitud, on nad joonistuste ja simbolite abil kirjeldanud oma ajatu-gu, kuningate tegusid ja on pidanud arveid teistelt rahvastelt saadud tribuutide kohta.

Võib arvata, et neid raamatuid on olnud üsna palju, kuid keegi mõne piiskop oli lasknud need kokku kor-jala ja ära põletada. Neid vähe-sed, mis säilisid, hoiatakse nüüd suurima hoolega, kuigi see teatud kahju enam ei korva.

Maadel oli kujunenud üsna keeru-line profiiljooniste süsteem mis andis edasi häälikute kombinatsioone ja neid kirjjasid on säilinud õnneks ehitustel ning monumentidel. Huvitavamaks skulptuuriks on nn. atsteekide kalender — monoliitne kivitahvel kus on ca. kolme meetrise läbimõõduga ring nende ajaarvamise süsteemiga. Nende nädal on olnud viiepäevane, aastast on olnud kaheksateist kuud ja viis päeva, mida nimetati "Nemontemi" ehk ohverdamise päevad.

Kahekümnel päeval, mis moodustasid ühe kuu, olid omad nimed nagu: Coatl (madu), Cuetzpallin (sisalik), Calli (majja), Ehecatl (tuul) jne. On teada, et kalendrit hakati tegema 1477 ja see sai valmis 1479 — seega tehti teda 22 aastat, ja viimane arv on ka üks atsteekide ajastükk, kuna igale 52/aastalise tsüklile teh-ti templi ühele kivihaud.

See kalender on vanem ja täpsem kui Gregoriansuse kalender mis tehti Roomas 1582. Reljeef on tehtud äärel-tuhtlalt ning alguses on ta olnud värvitud sinise, punase ja valge värvi-ga ja olles püstitet nendes tähtsai-mes templi — Tenochtitlanis, praegu-se Mexico Citys — pidi see paistma üle linna kui atsteekide teaduse ja kunsti sümbol.

Nüüd on sellele teosele antud siin muuseumis aukoht — ja see naituke leevendab omaaegset hoolimatust inimloomingu vastu. (EPL/EKS).

● Torontos tähtsitud kuldpulma August ja Mathilde Tahk, mõle-mad pärit Kõrgessaarest Hiiumaalt.

Kui näljased hundid tungisid Tallinna Koplisse ja Kadriorgu

Tänapäeval on Eesti metsades ainult üksikuid hunte, kuid 150 aastat tagasi oli neid nii palju, et 1822. aastat tuntakse Eestis "hundilaastana".

Kodumaises ajakirjanduses, eriti aga populaarteaduslikus ajakirjas "Eesti Loodus" on viimastel aegadel üsna sageli sõna võetud huntide kohta, kuna hundid on Eesti metsades peaaegu kadunud. Neid olevat üksikult nähtud ainult Ida-Eestis — Alutaguse metsalaadel. Kuigi hunte põrast Teist maailmasõda üsna rohkelt meie metsades sigrines, olevat nende levikule 1950. aastate paiku piir pandud mürgistatud sõstade-ga.

Teisel poolt on kodumal levinud arvamine, et huntide kaole on tüh-salt kaasa aidanud ka metsisjades si-asetoomine. Üldine huntide vähenemine Eesti metsades algas aga juba mõndunud sajandi lõpul seoses raud-teede ehitamisega — hundid põgene-sid Venemaa suurtesse metsadesse hirmust vedurivile eest. Sellele kõ-lege vaatamata elab hunt veel sajan-deid pärast meid rahvapärastes e-dasi, kuigi tänapäeva jähimees ei saa enam osa võtta huvitavast hunti-jahist, rääkimata huntide laskmisest, millega mõndunud sajandil tuhan-ded Eestimaa kütid ja talumehed te-gesid.

Milliseks nuhtluseks aga hundid Eestis on olnud läinud sajandil ja va-rem ning millist kahju nad elanik-konnale tekitasid, selles kuuleme li-hemalt poolt.

Kahjuks puuduvad konkreetsed andmed huntide leviku kohta Eestis enne XIX sajandit, kuid üksikud meieni ulatuvad teated jutustavad, et kolmsada aastat tagasi tungisid näljased ulguvad hundid talviti met-sades sageli linnadessegi, kaasa arva-tud kolleagne Tallinn. Peamiste kogunemiskohtadeks olid siis Kopli-poolaar ja praeguse Kadrioru pargi maad.

Konkreetselt ülevaadet on aga olemas mõndunud sajandi kohta, mis võimaldab luua mõningase ettekujutuse huntide vastu võitlemisest ka va-rasemal ajal. Nii on teada, et 1817. lauges Tartumaa Torma vallas halli-valmisteise ohvriks 17 last. Et siin ja seal sageli lapsi kadus, oli üsna har-lik nähe.

Nii olevat 1821 hundid Karulas, Valgamaal, hammustanud 33 inimest, kellest 20 suri. Pole huvitusteta mär-kida, et mõnel aastal oli hunte met-sades eriti palju. Neid aastaid tun-ti rahvasuus "hundilaasta" nime all. Üheks seetõttu teaduslikult teada-olevaks astaks oli 1822, seega täpselt 150 aastat tagasi. Tollal murdisid hundid Pärnumaal kariloomi lausa usku-matult hulgal.

O. W. Masing hakkas samal aastal oma "Marahva Näddala-Lehhes" huntide vastu "sõdda tegema". Ta taunib ebauseku, mille põhjal palju-sid krimisilmi peeti libahuntideks, kellele kuul pihta ei lähe ja kelle leskimine seetõttu ainult pahandust kaela toob. Nii räägib O. W. Masing oma nädalalehes nr. 1 (1822) kahest hundist, kes Torma, Kodavere, Lailu-se, Palamuse, Äksi ja Tartu-Marja kihelkonnas jaanipäevast kuni mi-hiklipäevani üle 50 inimese ära söö-nud.

Hunte oleks saadud kerge vaeval-ga maha tappa, "sest et needasinate metsalaajad liig julgels olid läinud, et ennem kedagi ei kartnud." — kuid seda ei tehtud, sest olevat arva-tud, et tegemist on nõidade ja liba-huntidega. Alles kubermanguvalit-su-se vaelesegasimeis tehti "libahuntide-le" lõpp-peale.

Edasi on konkreetsed andmed huntirohkuse kohta aastast 1845. Neid hulkuks siis karja-viisi ringi Tar-tu- ja Pärnumaal, kuusjuures eriti kannatada sai Torma kihelkond. Hundiuhutusest jagusnimeks kor-raldati ülekihelkondlike jahte. Arme-tiivõimud saatsid talurahvale kasakad ajuti tervelt poolasda kasakat Torma kihelkonda, kuid jaht oli edutult: küt-te saadi ainult mõned võsavilud. Ka sajandi teine pool oli murelikuks ajaks talurahvale, kuna huntide hulk aina suurenes ja nad muutusid üha jultunumaks. 1881 oli Saaremaal nii

palju hunte, et võimude poolt saade-ti hundiküttijale abi Pihkva kuber-mangust.

Võitluse huntide vastu tegi Riia kindralkuberner korralduse, et iga aasta 15. mail tuleb organiseerida hundijahte ja hävitada hundipoegi. Näiteks tõi 1826.a. "Marahva Kalen-deri ehk Tähtamat" ära kindralku-berneri järgmised käsud:

1. Esimesest kunni kahheksamast maikuu päevast, peab hundi pessa-d otsima, et siis poeg veel pessa-st oleks, ja kätte saada ja peab iga hun-di poja eest 2 Rubla leidjale makseta-ma; agga see, kes vanna hundi tap-pab, olgo mil tahhab, peab 3 Rubla vaske meeleheaks aama, ja hundi naitk temmale jääma.

2. Esimesest augustikuu pävast kuni esimese septembrikuu pävani, hunta heilega kokkopena, neid üm-berpirata ja lasta.

3. Esimesest oktoobrikuu pävast kuni 15. märkiku pävani kui värsket lund tulnud, jälgi ajada. Kuidas toimusid Eestis hundija-hid? Ajajahte organiseerisid mõisi-kud ja jaht kuulutati välja pühapä-va kirikus. Osa pidid võtma kõik mehed. Sageli, kui hunte liikumas nähti, tuli ajajahte organiseerida kiiresti. Siis käis küllavannem taludes ringi ja kutsus kõik hundijahile lühi-dalt, mõne sõnaga. Küllavannem ole-vat olnud ainult kolm sõna: "Terre. Hundijaht. Jummalaga." Saartel ja Lääne-Eestis pidid osavõtjad tulema hundirokide ja hundivõrguga.

Üheks aktiivseks, mõndunud sajan-di laialt kasutusel olnud hundijahi mooduseks oli kiskjate laskmine tal-vel reelt, mida vahe lka jahiks "pihkva moodi" nimetati. Vanem ho-bune rakendati ree ette, kaasa võeti kotis pörsas. Ree taha, mõnekümne sammuga pikkuise nõõri otsa aga seoti rälbaid või õlgi täis topitud kott, mida enne seda oli hoitud õõpäes sealaudas sõnniku all, et tal pörsas vänge lõhn juures oleks.

Arvatavas huntide asupaigas pigis-tati pörsast, kes hakkas kirsama. Ja varsti oligi võsavillem rälbalekoti kal-lal. Harilikult tapas hunt eksistust kohe, seepärast pidi piiss olema väl-ja sihitud. Niisugune hundijaht nõu-dis omajagu külla verd, critti kui te-gemist oli naitme näljase loomaga, kes võisid kallale tungida nii inimes-tele kui ka hobustele. Tihti juhtus sedagi, et hobune hakkas perutama ning püssirohi kukkus süütepannilt rekke. Sellistel puhkudel päästis ai-nult kiire põgenemine.

Peale eelpoolse harrastati varistus-jahti ja jälitusjahti. Ka püüti hunte

aukude abil. s.t. kaetud auku sisse kukkunud hunt tapeti augus, kust ta välja ei pääsenud. Samuti olid kasu-tusel erilised hundiaid, kuhu loom sisse meelitati, ning ninimeti, "hun-diõnged". Viimased sarnanesid rebasepüügi "õngedele", mis kinnitati traadiga puu külge. Selle otsa pandi lihatükk. Sõõda haaramisel löid õng-e-konksud laiali ja tungisid tungisid kisja lõugadesse.

HUNDID ENAM KUI VIISKÜMMEN NIME

Eesti metsloomadest — mis nüüd peaaegu kadumas — on hunt ainus loom, kellel mitmesuguseid rahvapä-raseid nimesid rohkem kui ühelgi teisel loomal. Kui karu omab rahva-suus ainult paarikümne nime, siis on hundil neid enam kui viisküm-mend.

Vähemalt kadunud prof. A. Saare-ste on kogunud niipalju erinevaid hundinimesi, millised esitame all-pool ta Mõistelistele Sõnaraamatut veer-gundit. Peale "ametikku" "hundi" tuntakse seda "ühkasa mehe meele ja lihe mehe rammuga" looma meie rahvasuus ja kirjanduses järgmiste nime-ga:

sude, hall, vana-hall, metsa-hall, hallkuub, hallmees, hallkuuk, hall-mets, metsaviha, metsatõli, metsa-koll, metsa-sokk, metsa-aku, metsa-koer, metsa-sikk, metsa-vilu, metsa-nära, metsa-vana, metsaline, konu, kirsililm, krim, võsavillem, paljua-vikas, pörsatagune, pikksaba, sorusa-ba, toru, torunina, vanatõli, püst-kõrv, vesililm, kõvaskõrv, lääne-lam-baalsand, vaarikuisand, ajatagune, kõrvekutsikas, pajutaat, vanajulge ehk vanajultun, vagatallele, üksitui-ne, vanahull, vilge, kasuka-andrus, Püha Jüri kutsikas, sutsu, soend, hundilits, liba, libahunt, soend, inimesehunt, kaputjal ja võibolla veel mõned teised.

TUNTUD ÜTLUSI HUNDI KOHTA

Tuntumad ütlesid hundi kohta: Hüda hunti nime pidi, küll ta tuleb karvupidi! Karust saab mängumees, hundist ei muud kui ulguja, Metsavi-ha tänavu väga kange, hundid tänavu kurjad. Siis suvel soos, talvel tare peal. Ega hunt koera peiga, hunt pelgab koera kisa. Õpib hunt karjas käima, murrab varsti kogu karja.

Rahvasuus on tuntud ka ütised, mida hunt ise enese kohta arvab, nagu: "Ma põlegi palju paha teinud, olen sõnnud kõigest viiskümne-d vintjalga (siga), kuusikümne-d klompjalga (hobust), sada sarvilist (sarvilised loomad), tuhat tuptpead (lammas) ja kaks kanapoega peale kauba." (EPL/OSV).

Kohalik elu

GÖTEBORG

Peakoosolek

Göteborgi Põllumeeeste Kogu korra-line aasta-peakoosolek toimus laupäe-val, 10. veebr. alguseks kl. 15 Eesti Majas, Drottningatan 27. neljalad korrrusel Eesti Seltis ruumides. Pää-vakorras avamine ja rakendus, 1972 tegevuse- ja kassaaruanne, 1973 liik-memaksu suuruse kindlaksmääramine, 1973 tegevuskava ja eelarve, vali-mised, üleskerkinud küsimused ja lä-bi-rääkimised.

Juhatus loodab, et võimalikult rohk-kest liikmeid koosolekust osa võt-ba. Kui väljakulutatud ajaks pole ko-hal voorumiks vajalik arv liikmeid, toimub koosolek pool tundi hiljem, olles kodukorra p. IV põhjal otustus-voimaline kokku tulnud liikmete ar-vule vaatamata. Koosolekule järgneb samas omavahelise koosviibimine kohvilauas vabatahtliku tasu eest.

VÄSTERÄS

EV aastapäev

Eesti Vabariigi aktus toimus püha-päeval, 25. veebr. alguseks kl. 15 Hotell Arose ruumes, Kalligatan 13. Val-muliku talituse peab praost Kool-meister, aktusekoleleja on Ado Irväl-Boräsiist. Muusikalisel etekandend. Aktusele järgneb kohvilaud.

SIIT JA SEALT

● Maaja Sildoja-Bohm Stockholmis viibib koos oma rootslastest mehe Christian Bohmiga Californias, kus viimane teeb teaduslikku tööd kohaliku ilikooli juures. Nad saava-bavad tagasi kuuvaheluse. Maaj Sildoja-Bohm elus varem New Yorgis, Tulles Helsingisse stipendiaandi-na, õppis ta Stockholmis külastusel tundma oma praegust meest ja abiellus, jäädes Rootsi elama.

● Kuldpulma tähtsitud Torontos abielupaar Mathilde (n-naEspen-baum) ja August Tahk. Mõlemad on pärit Kõrgessaarest Hiiumaalt. Kirgi külast ja neid laulatati Puskri kirikus. Abielust on neil 11 last, kellest üs 7. Neil on 21 lapsest ja üks lapselapselaps, kes kõik elav-d Kanadas.

● USA lennukompanii Southern Airways sai Kuuba valitsusasutisest lubaduse, et tagasi makstakse 2. milj. dollarit, mis kompanii novemb-rikuks maksis kolmele lennukivõrvi-jale ja missugune summa viimastelt ära võeti nende maandumisel Kuu-bas.

Külastage
BESTI MAJA
WALLING 34-1

Kimbutati

Algus lk. 1

Edasi teatav Kroonika, et Leedus ilmuvat kevadest alates pörandalaune "Katoliku Kiriku Kroonika". Selle esimeses väljaandes olevalt toodud üksikasjades preestrite I Zdebskise ja P Buhmase kohtuprotsessi käik, antud teateid usklikule ja preestrite tagakiusamise kohta, on toodud ära kirjad, mis leedulasist katoliiklased saanud võimudele jne. Kuni oktoobrini oli ilmunud kolm "Katoliku Kiriku Kroonika" väljaannet.

Armast

Martha George't

mälestab kurbuses

ULO RAIEND
perelonnaga

Armas tüdike

Anna Tooming

Sünd. 6.10. 1892 Maetsmas, Avinurmes

Surn. 26.1.1973 Maetsmas, Avinurmes

Mälestab unustamatus leinas

AUGUST TOOMING

Armas ema ja vanaema

Wilhelmine Tammeauru

Sünd. 29.10. 1897 Tallinnas

Surn. 28.1. 1973 Barishannis

Mälestavad sügavas leinas

FOJAD

TÜTAR PEREKONNAGA

ODE JA SUGULASED
kodumaal

STOCKHOLM: Peapiiskoplik kogudus. Peajumalat. 4/2 kl. 14 Jakobis, kog. õp., armulaud, laulur.

ALINGSÅS: Maakirikus jumalat. 3/2 kl. 15, õp. Kool, orellil PG Strömberg, laululehed.

GÖTEBORG: EEL K Gbg-Lääne-Rootsi kog. jumalat. Kristiines 4/2 kl. 14, õp. Kool, orellil PG Strömberg, laululehed.

EESTI AP. ÕIG. KIRIK

STOCKHOLM: Püha Nikolai peakirik, 4/2 kl. 11 Issanda templisüüsimise püha liturgia, õlennpr. Naal.

GÖTEBORG: Guldherien Ortodokskirik, 11/2 kl. 11 liturgia, preester Poska.

VABAKIRIKUD

STOCKHOLM: Ansgerii, Kungsholmsg. 23, jumalat. 4/2 kl. 16, kohalikud vennad.

STOCKHOLM: Eesti helipühi Kirik, Bråvållg. 11, 3/2 kl. 15 koguduse aastapeakoosolek. 4/2 kl. 10 pühapäevakool, kl. 11 E. Laan, laululehted. 6/2 kl. 19 palve- ja piiblitund. 10/2 kl. 18 palve.

STOCKHOLM: Normalmi Bapt.-Kirik, Norrtullsg. 37, jumalat. 4/3 kl. 15, O. Targama, pärast Kristuse surma mälest. O. Loogna.

GÖTEBORG: BIA Bandeti saalis, Erik Dahlbergsg. 10, jumalat. 4/2 kl. 11, V. Kujba.

GÖTEBORG: Smyrna Eesti Kogudus, Parkatan 1, jumalat. 5/2 kl. 18.30 piibli- ja palvet., 4/2 kl. 15 jutl. K. Verendel jt. Kristuse surma mälestamine. Samal ajal pühapäevakool.

NORRKPÖPING: Tabernaakel, Kungsg. 26, jumalat. 4/2 kl. 13, J. Adelman jt. Betanija, Bräddg. 54 palvet. 3/2 kl. 17, kõneleb heliindil K. Rait.

EKK auhinnad

Algus lk. 1

Kahest Ets Vaarman-Kaljoti Sihtkapitali noorest stipendiaadist (ka siin määrab stipendiaadid Kultuurifondi toimkond) oli kohal noor muusik Jaan Seim, kuna Uppsalas elunev Kristina Aunver oli haigestunud.

Suma Sihtkapitali summadest olid määratud ka toetusd ülemaailmsel Eesti Päevadele esinemiseks lauljatele Lehti Augile ja Valdek Jürisole ning nende saatjale Harri Kiiskile.

Kultuurikoondise aastapäeva-koosviimisele avas vaimukate avasõnadega abiesimees Kalju Lepik. Järgnes muusikaline osa, kus teadustajaks oli näitleja Eino Rähn. Üle pikema aja heaile oli jälle võimalus kuulda viiulilõunast Mairi Niitov-Gillbladi, kes esitas Schuberti Sonata nr. 3 koos Hilma Nerep-Mossinga klaveril.

Ait Koidu Venter esitas seeläbi Mart Saare "Ta tuli", Ed. Tubina "Sügisel päikene", Lembit Aavsoni "Juba lõhnavad teed" ning G. Ernesaksa A. Adsoni sõnadele loodud "Väike sõsar vellega".

Tenor Raimund Raidve laulis esiettekandes Salme Purre laulu "Üle kumäe". Henrik Visnapuu sõnadele ning Riho Pärti "Õhtuse mere" ja "Kadunud kevade", pälvides nagu eelnenudki esinejad, sooje aplause.

Nii Koidu Venter kui Raimund Raidvet saatis Hilma Nerep-Mossin.

Koosviimiseil toimus ka kunstiõnneri, kus Fortuunaks oli Kalju Lepiku tütar Aino ja kus peavõidu võitis väike Paula Eichhorn - Ants Murakini rootsi meesliku monotüüpi.

A. Vihalemma, Endel Kõksi ja Otto Paju töid võitis veel pr. Alide Martinson, pr. Blandine Paaver ja dots. Valtter Taulli.

• Torontos esinesid kontserdiga Tartu-kolledži klaveri muretsesime leas kolm noort muusikut - pianist Linda Kütis, saksofonist Enn Kuuskene ja kontrabaasist Jaan Uur. Saatkjaks oli noor pianist Karin Kuuskene.

• Torontos tähistas oma 75-ndat sünnipäeva baptisti pastor Richard Kuusk.

liri teadusliku ajakirja erinumber eestlasele

LONDON (EPL) - liri astronoomiline ajakiri The Irish Astronomical Journal pühendas terve oma 92-leheküljelise numbril jirmaal (33) rahvusvahelise nimega eesti tähteadlase prof. dr. Ernst Opiku austamisele tema 75-a. sünnipäeva puhul, mis oli 23. oktoobril möödunud aastal. Ajakiri on seega muudetud pühendusteoseks, kus eriteadlased hindavad mitmesugustes osades juubiläri elutööd.

Kõigepealt Armagh'i observatooriumi direktor E.M. Lindsay annab 8-lh. ülevaate dr. Ernst Opiku eluloost ja teaduslikust tööst, millele järgneb 14 leheküljel imposantne loetelu tähteadlase astronoomilistest publikatsioonidest 1912-1969 ajavahemikus, sisaldades sadadeid lühikesi ilmunud uurimusi ja artikleid. D.R. Bates, F.R.S., vaatleb edasi juubiläri uurimusi ja teooriad artiklis "Collisions of Meteoric Atoms", S.F. Dermott dr. Opiku kontributsioone planeetide füüsikas, Maria Mitchell observatooriumi direktor Dorrit Hoffleit vaatleb suure õpetaja tähekoogu- ja kosmoloogilisi uurimusi ja Manchesteri ülikooli Astronoomia osakonnast Zdenek Kopal kirjeldab

Eestlane vehklemis-meistriks

Trollhättan toimunud Rootsi meistrivõistlustel vehklemises meeskondade tüli meistriks Stockholmil Djurgårdeni JK koosseisus Hans Jacobsson, Björn Jacobsson, Jaan Venes, Leif Högström ja Takashi Masuyama.

Meeskond on "rahvusvaheline", kuna sellesse kuuluvad peale rootslaste üks eestlane (Venes) ja üks jaapanlane (Masuyama). Venes oli silmapaistev vehkleja varem okup. Eestis, kuid jäi aastat-paar tagasi ühel võistlusreisil Rootsi.

Jüri Romot Uppsala EÜ esimeheks

Uppsala Eesti üliõpilaskonnaga peakoosolekul 24. jaanuaril valiti uueks esimeheks Jüri Romot ja juhatusliikmeteks Helve Paju, Heleena Laan, Enn Maripuu ja Toomas

Mathiesen. Uue juhatusle address: UÜÜ, c/o J. Romot, Rackarbergsgatan 32, 752 32 Uppsala, telefon: 018/11 47 24.

Leinateateid

Lakewoodis, New Jersey osarigis USA-s suri 20. jaanuaril Ludmilla J. Kirsimägi, sünd. 28. märtsil 1903.

Midlandis, Michigan osarigis USA-s, suri 16. jaanuaril Elfriede Rosalie Riim, sünd. 22. aprillil 1895 Pärnus.

New Hampshireis USA-s suri 18. jaanuaril Olga Hargla-Jansen, sünd. Harglas, Eestis.

Baltimore, USA-s suri 13. jaanuaril major Anton Pori, Vabadusristi kvaler.

Tartus suri 9. detsembril 1972 Ardo Ploom.

Peace Riveris, Alberta provintsis Kanadas suri 14. jaanuaril Marta Simm, sünd. 30. septembril 1894 Kambalas.

Torontos suri 16. jaanuaril Hilda Peterson, sünd. 2. jaan. 1893.

Ottawas, Kanadas, suri 19. jaanuaril Gerda Raidal, sünd. 21. sept. 1903 Tallinnas.

Torontos suri 11. jaanuaril Eduard Pärn, sünd. 18. jaan. 1899 Narvas.

Opiku tööd kuus uurimisel. Gerald E. Kron U.S. mereväe observatooriumist sulest on kirjutus "Opik and multiple colour photometry". Peter M. Millman National Research Council, Ottawa annab ülevaate juubiläri meteoriidide uurimisest., Specola Vaticana direktor D.J.K. O'Connell peatub E.O. kaksik tähtede uurimisel. S. Fred Singeri sulest Virginia ülikooli Charlottesvillest on artikkel "A review of Opik's contributions in the field of Exospheres and interplanetary gas." Belgia kuninglikku observatooriumi direktor A.G. Velge hindab juubiläri tööd tähekoogu- ja statistika alal. Dunsinki observatooriumi direktor P.A. Wayman annab ülevaate meie tähteadlase kaastööst jää-ajaga fenomenide uurimisel.

E. Opiku komedide uurimisest on kirjutus Smithsonian Astrophysical observatory direktorilt Fred L. Whipple'i sulest; Marshall H. Wrubel Indiana ülikoolist sulest artikkel "Ernst Opik and the structure of Red Clants."

Artiklid tähteadlastelt üle kogu vaba maailma näitavad kujukalt kuivõrd hinnatud on meie tähteadlane eriteadlase peres ja kuivõrd mitmekesine on tema uurimistöö astroloogia mitmekesistel aladel. Armagh observatooriumi direktor E.M. Lindsay oma ülevaate artiklis tuleb meelde, et dr. Opikule annetati Kepleri 400 a. sünnipäeva tähistav kuldmedal, mida said 6 maailma väljapaistvat astronoomi. Kaks medali saajad on Nobeli auhinna saajad. "Nad on heas seltskonnas!" - märgib E.M. Lindsay paljutähendavalt.

Teatavasti on prof. E. Opiku hobiks ka komponeerimine ja erinumbri viimases artiklis Mary de Vermond Marylandi ülikoolist USA-s analüüsib ka Opiku kompositsioone ja noodikirjas esitatud E. Opiku kompositsiooni Internationale of Light, mille sõnad on ära toodud inglise, saksa, eesti ja vene keeles.

Prof. F. Lepp suri Eestis

Kodumaal suri 3. jaanuaril 93 aasta vanuses prof. Felix Lepp, kes iseseisvuse ajal töötas õppejõuna Tartu ülikooli arstiteaduskonnas füsioterapi ja sisehaiguste alal ning oli mikrobioloogia ja nakkushaiguste kateedri juhatajaks 1944-1960.

Vene aatomialveelaev liri rannikul

Inglise kaitseministeerium teatab, et Hirmaa looderannikul on avastatud vene aatomijõul liikuv allveelaev.

Allveelaeva avastas üks õhujuhtude Nimrod-tüüpi tüübi luurennik, allveelaev ise liikus vee all. Inglisele märgivad, et omamoodi haruldast küllalist jälgitakse suurima hoolega, kuna ollakse huvitatud selle kiirusest ja muudest andmetest. Mereväe eksperdid ütlevad, et aatomijõul liikuvaid allveelaevi on kaunis raske avastada, kuid kui nad juba kord on leitud, siis on allveelaeval kaunis raske end tagaajajatest lahti raputada. (EPL/JA).

• Põhja-Dakota farmeriteühingu ajalehte USA-s toimetab Karl Limvere (end. Limberg).

Kohalik elu

KUMLA

Eesti Seltsi koosolek

Kumla Eesti Seltsi korraline aasta-peakoosolek peetakse laupäeval, 11. veebr. kl. 15 Folkest Husi Mäusite saalis järgmise päevakorraga. Koosoleku rakendamine, 1972 aruand, 1973 liikmeks. 1973 tegevuskava ja eelarve, valimised põhikirja ja kodukorra kohaselt, läbirääkimised. Kui väljakuulutatud ajaks kvoorumit koos ei ole, peetakse koosolek samas kohas ja sama päevakorraga, mis on maksev vaatamata liikmete arvule, pool tundi hiljem.

KUMLA

ERF koosolek

ERF Kumla osakonna peakoosolek peetakse pühapäeval, 11. veebruaril kl. 14 Folkest Husi muusikute ruumis järgmise päevakorraga. Koosoleku avamine, aruand, tegevuskava ja eelarve, valimised ja kohal algatatud küsimused. Kielesolev teade on kutsena osakonna liikmetele, teatav ERF Kumla osakonna juhatus.

STOCKHOLM

Informatsioonitühtu

Stockholmi Eesti Lasteadend korraldab teispäeval, 27. veebruaril kell 18.30 lasteainates ruumides Eesti Majas, Vallingatan 32 informatsioonitühtu lastevanematele Stockholm Eesti Algkooli kohta ettevalmistustena nende, kelle lapsel jõuavad sügisele kooli-ikka. Teretulnud ka need vanemad, kel on kooli-ikka jõudvad lapsed, kes aga ei käi eesti lasteaias.

STOCKHOLM

Soomepoliste peakoosolek

JR 200 SJ peakoosolek peetakse laupäeval 10. veebr. kell 14.00 Eesti Majas, Vallingatan 34, 1 tr., Stockholm.

Kui väljakuulutatud ajaks kvoorumit kokku ei tule, peetakse samas tund aega hiljem uue koosolek sama päevakorraga mis on otsusevõimeline vaatamata kohalolijate arvule.

Peale koosolekut, algusega kell 18.00 peetakse samas JR 200 asutamise 29. aastapäeva tähistamine koos daamide ja kutsutud külalistega. Traditsioonikohase ettekanne peab E. Klrotar. Koosolekut antakse eel soome veteranide ühingu esindaja poolt "Sinine rist" nelle kes on seda soovitud. Õhtusöök kr. 30.- isikult. Osavõtta soovijail registreeruda hiljemalt kolmap. 7. veebr. laekur Ussi-soole tel. 0758/3 68 72.

STOCKHOLM

Kooride ball

Kell 18 täna, laupäeva 3. veebruaril õhtul algab kauaoodatud Ball Nais- ja Meeskoori kontserdiga. Pärast kontserti juhtub üht-teist, aga peamiselt tantsitakse. Tants kestab kell ühenni öösel.

Ballil on ka loterii, peavõit on transistorraadio. Ühel tantsuvõistluses esineb Ann-Mari Horm-Aks. Teisel pausil esineb naiskoori ansambel.

Lõpuks on selgunud, et on siiski võimalik korraldada piletitüüki ka kohapeal.

Kõik on täna õhtul teretulnud B16 Halleni.

ÖREBRO

Bussisõit Stockholm

Örebro Eesti Seltsi korraldusel toimub pühapäeval, 25. veebruaril tühtu bussisõit Stockholm, Eesti Vabariigi 55-nda aastapäeva aktusele. Osavõtta soovijail palutakse sellest teada hiljemalt 15. veebruariks tel. 18 78 25 ja 18 69 68. Kõik kasumaksud teretulemast.

Edutamised

Hispaania riikliku lennukite tühtu müügidirektoriks Rootsis C16 torgeri pirkonnas on nimetatud Heiki Grünert, kes seni töötas reisirüüro-branzhis.

Eestipärased PAUAKIVI EED
üle Rootsi. Tel. 08/94 21 77

HEINO RAUDSEPP

Rootsi televisiooniprogramm

TV Lördag

9.00 Jak. Färg. 5. Jak i Japan.
9.15 Maria Akerblom. Om en finlandsvensk väckelserörelses uppgång och fall.
Suomenkieliset ohjelmat: Finskspråkiga program:
10.00 Henkka ja Kaija. Todellisuuteen perustuva, näytelmän muotoon sovitettu kertomus kahdesta entisestä huumaiden käyttäjästä.
Henkka ja Kaija. En berättelse om två fd narkomaner, baserad på verkligheten.
Textat på svenska.
10.15 Mistä tulenme? Mitä olemme? Mihia minenme?
Varifrån kommer vi? Vad är vi? Vart går vi?
Textat på svenska.
11.00-11.15 En français. Färg.
11.00-ca 17.00 Skridsko: Sprinter-VM. Direktsändning från Bislet i Oslo. Eo Hansson.
11.00 Arvingarna — egnelsk serie. Färg. 4. David Hammond måste bestämma om han ska stanna i familjeföretaget eller sälja sin del...
I rollerna: Richard Easton, Robin Chadwick, Hilary Tindall, Dominic Christian, Nicola Moloney, John Goodman, Jennifer Wilson m.fl.
11.30 Helgälsringning. Färg. Från Jämtöns småkyrka i Norrbotten.
11.35 Meddelanden.
11.35 TV-nytt, väder.
11.45 Aktuell i veckan. Färg. Textat.
11.50 Cirkus Benneweis. Del 2. Färg. Medverk: Les Rainers, Italo Medino, Ali Hasanitruppen samt Krenzolas djurcirкус.
11.50 Fablernas värld. Färg. Pentti ska ha party.
11.55 Teskedgumman och ensamheten. Färg.
11.55 Den vite mannens väg. Färg. 3. Vågen till Paradiset. Bengt Danielsson och Lennart Engström om vad den vite mannen åstadkommit på Tahiti.
12.15 Plats på scen för Solgärd Kjellgren, Marianne Mohaupt, Mats Norrby, Lillemor Ohlson och Björn Skifs. In från vänster: Inga Gill. Färg.
12.00 Aktuell med TV-nytt, sport, väder.
12.10 Från igloo till Barack. Färg. Om de kanadensiska eskimåerna, annanackerna.
12.20 TV-nytt, väder.
12.25-23.40 McCloud. Färg. 4. Tystnaden dal.
I rollerna: Dennis Weaver, J. D. Cannon, Terry Carter, Burgess Meredith, Joyce van Patten.

TELEVISION 2

13.55 Trygghet till sällu Reportage om hemförsäkringar.
13.55 "Jag skulle vilja skriva ett epos om min mor". Personligt med Kent Andersson av Tomas Dillen och Lars Jönervan.
14.00 Följ med och fiska. Färg. Textat.
14.25 TV-nytt, väder.
14.30 Lejonet Krasse. Färg.
14.35 Munnal. Färg.
14.50 Om det ändå ville hända något spännande. Färg. Dansk film efter Beverly Clearys böcker om Henry Huggins Del I.
14.55 Sverige 1917-1919 — tidskrönika i ord och ton av Olle Höger, Carl Torzell och Hans Villius. Färg.
15.10 En lindblomst och blåbärskräum. M. verk: Margaretha Gylström.
15.15 Erik Grandin, Per Grunden, Jan Erik Lindqvist, Per Myrberg, Lis Nilheim. Berättare: Bränd Jo-
15.20 Rapport med TV-nytt, väder och sport.
15.25 Ett resande teatersällskap. Färg. Del 7: En tragedi i Vimmerby. Medverkande: Georg Rydberg, Rolf Skoglund, Karin Kavin, Claes Tejelander, Gun Robertson, Carl Billquist, Tor Isedal, Arne Källerd, Anna Sällström, Erik Hammar, Börje Mellvig, John Harrysson, Chris Wahlström.
15.30 Stråtorvorna — italiensk lång-

film från 1951. Regi: Renato Castellani.
I rollerna: Adelmo Di Fraia, Francesco Seminario, Mario Ierard, Gianni Basile, Serena Vergano.
22.00 ca TV-nytt- väder.
22.05-23.25 ca Stråtorvorna, forts.

TV Söndag

Finskspråkiga program:
16.00 Uutisvikkio.
Nyhetssvekan.
10.25 Raportti jalkapallailiistä. Suomalaisen tanssitaiteen menneisyystä, nykyisyydestä ja tulevaisuudesta 50-vuotistaipaleen valossa.
Den klassiska dansen. 2. Danskonsten i Finland under 50 år.
Textat på svenska.
10.30-11.00 Keski-suomen kasvat. Ammattiyhdistymies Pertti Tiilhonnen Erkki Tarvaisen haastateltavana.
Porträtt. Fackföreningsmannen Pertti Tiilhonnen intervjuas.
Textat på svenska.
10.40-11.10 Regionali: En köpmansdotter från skärgården. En skildring av Emilie Flygare-Carlens liv och författarskap. Färg.
(Västra regionen).
11.15-ca 16.15 Skridsko: Sprinter-VM. Direktsändning från Bislet. Bo Hansson.
16.15 Panorama. Färg. Om de politiska och militära öst-västproblemen i Europa.
16.35 Start 4. Färg. Engelska för vuxna.
17.00 Vetenskap och forskning. Färg. Håller bihjälp vad den lovar? Hur eldfarlig är den heltäckande mattan? Bengt Fuldreich.
17.30 Landet runt.
17.35 Meddelanden.
17.40 TV-nytt, väder.
17.45 Möte med Artur Eriksson. Färg. Sångstudiet i Högbergskyrkan i Ludvika.
17.55 Vägarna tillhör oss alla! Ett Moment-program om politiskt klotter av Jan Dahlström och Folke Isaksson.
18.15 Barna Hedenhös. Färg. 3. Hedenhösarna grundlägger Stockholm.
18.30 Pint som saus. Färg. Komiskt och seriöst med Eva Bysing och Bert-Åke Varg samt gäster.
18.40 Ett köpmanshus i skärgården. Färg. Kapitel VI: Sista underrettelserna från vännerna på Svartskär.
I rollerna: Ulf Brunnberg, Agneta Bolme, Torvald Maurstad, Åke Falck, Irma Christenson, Essy Persson, Ernst Günther, Ulla Jacobsson, Hans Ernback, Berta Hall, Ulf Palme, Sten-Åke Cederhök, Jan Nygren, Karl-Magnus Thulstrup, Olof Thunberg, Hans Rästam, Sven Wollter, Claes Espghagen, Nina Seenna, Mary Pierrou, Olof Huddén, Georg Adelly.
18.50 Aktuell med TV-nytt, väder.
21.30 ca Sportspegeln.
22.00-22.05 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

8.55 Stäm gitarren. Färg.
9.00 Jordbruk -73. 1. Jordbruk i utveckling.
9.30 Bille 2. Färg. Nybörjarkurs i tyska.
9.40-10.00 Spela gitar med Uffe och Tabbe. Färg.
10.25 Privatflyg — sport eller transport? Färg. Om utbildning och flygsäkerhet av Bo Sigheden och Käge Guntell.
10.15 Bel Ami — pjäs efter Guy de Maupassants roman. Färg. Del 4: Virginie.
10.30 Sant och sänt. 6. Om hur man får stora järnbåtar att flyta, papper doppad under vatten att brinna och hur man buktalar.
10.35 TV-nytt, väder.
10.40 Lejonet Krasse. Färg.
10.45 Hoppe Loppe och den galna falken. Färg. Kapitel 5: Om mystiska försvinnanden, ögonskuggor och dansande möss.
10.50-10.55 "Då är man nog ganska rädd". Efter en berättelse av Håvor Roll och Rolf Knutsson.

Jane, 12 år, klarar inte av sin situation hemma, i skolan eller bland kamraterna. För att komma ur svårigheterna försöker man på olika sätt hjälpa honom. Detta förändrar James liv avsevärt.
I rollerna: Torkel Knutsson, Sven Wollter, Ulla-Britta Hedenberg, Viveka Seldahl, Emy Storm, Åke Lindström, Liz Nilheim, Carl Billquist.
19.00 Knuff.
19.30 Rapport med TV-nytt, väder och sport.
19.40 Våra favoriter. Färg. Träff på Herrgård med Gnesta-Kalle m.fl.
21.00 Familjen Bonniers älderman. Hans Hederberg träffar den 90-åriga bokförläggaren Tor Bonnier.
21.25 Säg det med en sång. Färg. TV 2:s musikredaktion besöker schlagervärlden i tre program. I kväll handlar det om svensktoppen, gramofonbolagen och melodiradiokvalens påstådda reklam för nöjesindustrin.
Medverkande: Musikkomikern Alf Thor, trubadurerna Finn Zetterholm och Bengt Sjögh, programdirektör Nils-Olof Fränzen, sångarna Claes-Göran Hederström och Alf Robertsson, radio- och TV-kritikern Macke Nilsson m.fl.
22.05 Handboll från landskampen Danmark-Sverige i Köpenhamn.
Arne Hegerfors.
22.35-23.40 TV-nytt, väder.

TV Måndag

Skol-TV:
9.05-9.15 Switch on! 19. Lågstadiet.
9.20-9.40 1. Nordamerika. Färg. 3. Greenville, Mississippi. Mellanstadiet.
9.45-10.00 Musik 2 åk 2, 3. Fem blåsinstrument. Lågstadiet.
10.05-10.55 Att vara två. Högstadiet.
11.00-11.10 Bille 2. Tyska för vuxna. Färg.
Skol-TV:
12.00-12.15 I Sovjetunionen åk 5. 1. De stora avståndens land. Mellanstadiet.
12.20-12.35 Arabvärlden. Färg. 2. Algeriet. Högstadiet.
12.35-13.05 Elektronikåldern. Högstadiet.
13.10-14.10 TV-leater för gymnasiet. Färg. Erasmus Montanus. Gymnasiet.
14.30-14.50 Fyra epoker — fyra miljöer. 2. Renässansen. Gymnasiet.
15.30-16.45 Ett stycke Sverige. Resa från ett bilfönster.
17.25 Jordbruk -73. 1. Jordbruk i utveckling I.
17.55 Meddelanden.
18.00 TV-nytt, väder.
18.05 Deckare u.p.a. Färg. 5. Det hemliga sällskapet.
18.30 Halvsju. Färg.
19.30 Måttligt skola kapurnerna bava. Komedi i neapolitansk miljö.
I huvudrollen: Ugo D'Alessio.
20.10 Stefan i Danmark. Färg. Den amerikanske gitarristen Stefan Grossman presenteras.
20.45 "Uvaj" — bild- och ljudfilöde. Färg.
21.00 Aktuell med TV-nytt.
21.30 Läder.
21.35 Pejling. "Har vi den skatt vi förtjänar?" Aktuell studiodebatt under ledning av Herbert Söderström.
22.55-23.00 ca TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse, hunden Dill och deras vänner i kryddgården. Färg.
17.35 Egon och hemligheten — dansk serie. Färg. 1. Kanske är det en tomt.
17.50 Gott för smätt. Färg. Frank Hollingworth lagar enkla rätter för de yngsta.
18.00 Mötet. Färg. Göran Palm, författare möter Torsten Wahlberg, LM-direktör.
18.30 Skratkammaren. Godbitar från den gyllene stumfilmstiden.
19.50 Ställ upp. Färg. TV 2:s talang-

jakt landet runt. I kväll: Hälsingland och Gästrikland. Vård: Bengt "Polo" Johansson.
19.20 Rikssändning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 Våra folksjukdomar. Färg. 4. Astma.
20.30 Teddy-björnligan — komediserie med handlingen förlagd till 20-talets Chicago. Färg.
20.55 Anslagsstavlän. Färg.
21.00 Barnen i Ramanagaram. Färg. En skildring av en fattig by i Indien.
21.30 Musik jorden runt, Västindien. Färg. Deltagande artister och orkestrar är: Sabu Martinez and his Quintet, bensinförkoren Les Flambeaux och Simmarons med Count Miller. Programledare: Madeleine Sundgren.
22.20 TV-nytt, väder.
22.25-22.40 Sportnytt.

TV Tisdag

Skol-TV:
8.30-8.55 Naturkunskap åk 1. 11. Ljuset. Gymnasiet.
9.00-9.15 Titt ut i naturen. 5. När snön ligger djup. Lågstadiet.
9.20-9.35 Föda, kläder och bostäder. 3. Klädmot och motmod. Mellanstadiet.
10.00 Switch on! 19. Lågstadiet.
10.10-10.30 Vid Medelhavet åk 5. 3. Bondby. Mellanstadiet.
11.00-11.15 Start 4. Färg. Engelska för vuxna.
Skol-TV:
12.00-12.15 Vi i världen åk 3. Färg. 2. Runt som ett klot.
12.20-12.35 Sovjetunionen. 2. Nina Kuorionova — en student i Ulan-Ude. Högstadiet.
12.35-13.05 Förnuft och känsla. 2. Spektakel. Gymnasiet.
13.10-13.30 I Latinamerika åk 6. Färg. 3. Hoppet dör sist. Mellanstadiet.
14.00-14.20 Efter gymnasieskolan. Annorlunda yrkesval.
14.30-14.45 Den lilla teatern spelar för dig. Färg. Dock-musical med Staffan Westerberg och Monica Nielsen.
14.55 Meddelanden.
15.00 TV-nytt, väder.
15.05 Prylar och grejor. Färg.
15.30 Halvsju. Färg.
15.30 Världen i fokus. Färg.
15.40 Arvingarna. Färg. 5. Bröderna Hammond blir bortbjudna till en god vän till fadern.
20.50 Stefan Grossman och en gitarr. Färg. Det första av sex program med den amerikanske gitarristen Stefan Grossman.
21.00 Aktuell med TV-nytt.
21.30 Väder.
21.35 Cosmic love. Färg. Kärleksmusik, science fiction och elektroniska visioner.
Filmporätt av bild- och elektroniskskaparen Ralph Lundsten av Jonas Sima.
22.15 TV-nytt, väder.
22.20-22.35 En français. Färg. 3. Le vin rosé.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse. Färg.
17.35 Egon och hemligheten. Färg. 2. Guldklumpen.
17.50 Gott för smätt med Frank Hollingworth. Färg.
18.00 Bille 2. Färg. Nybörjarkurs i tyska.
18.10 Spela gitar med Uffe och Tabbe. Färg.
18.30 Skratkammaren.
18.50 Måklappen. Färg. Ett program om ett reservat i förvandling av Mikael Kristersson.
19.20 Rikssändning.
19.30 Ishockey. Färg. Direktsändning från landskampen Sverige-Tjeckoslovakien i Göteborg. Lars Gunnar Björklund.
I första pausen:

20.15 ca Rapport med TV-nytt.
I andra pausen:
21.10 ca Rapport, forts.
21.20 ca Putes tips. Färg.
21.55 ca Bakom rubrikerna. Vietnam i Sverige — från dagsböter till partitionighet av Peter Werner.
22.35 ca TV-nytt, väder.

TV Onsdag

Skol-TV:
9.20-9.35 1 Sverige i dag åk 3. 3. Bettydelsfulla personer. Lågstadiet.
9.45-10.05 Att klara klimatet åk 4. 1. Åta, sova eller flytta. Mellanstadiet.
10.35-10.55 Elektrisk energi. 1. Elektriska maskiner. Högstadiet.
11.30-11.50 Regionali: Kiolet (Sundsvall). Färg.
12.00-12.15 Arabvärlden. Färg. 2. Algeriet. Högstadiet.
12.20-12.40 Efter gymnasieskolan. Fritt val?
Skol-TV:
12.45-13.10 TV-leater för mellanstadiet. Källarna — pjäs om tre jobbare och deras drömmar under en lunchrast. Av och med Stellan Agerlo, Thomas von Brömssen, Leif Hederberg och Siv Widenberg. Regi: Leif Sundberg. Mellanstadiet.
13.35-13.55 Elektronikåldern. Högstadiet.
14.00-14.20 Ljud — bild — ord. 1. Sanna bilder — sanna texter. Högstadiet.
14.30-14.50 Filmkunskap. 3. Dokumentärfilm — sant? Gymnasiet.
15.30-15.40 Barnens halvtimme med tre tekniska filmer. Färg.
15.55 Meddelanden.
16.00 TV-nytt, väder.
16.05 Dom drogde en gång... Färg. 2. Näck näck näla...
16.25 Linjen. Färg. Tecknad italiensk film.
16.30 Halvsju. Färg.
16.35 Mitt i småkalkula vintern. Färg.
16.45 Man är ju inte mer än människa. Färg. Underhållning med vardagskomedier, berättelser och sånger. Aterkommande människor: Ernst-Hugo Järegård.
16.50 Aktuell med TV-nytt.
17.00 Väder.
17.35 Romeo och Julia om hösten. Tjeckisk TV-film om hur ett äldre par blir kära i varandra men motarbetas av en infolierat omgivning. Karl Höger och Dana Medricka.
23.00-23.05 TV-nytt, väder.

TELEVISION 2

17.25 TV-nytt, väder.
17.30 Lejonet Krasse. Färg.
17.35 Egon och hemligheten. Färg. 3. Trolleringen.
17.50 Gott för smätt med Frank Hollingworth. Färg.
18.00 Hopalong Cassidy. Färg. Farnas Världshus. Amerikansk långfilm från 1948.
19.20 Rikssändning.
19.30 Rapport med TV-nytt och väder.
20.00 40-talister. Överraskningen — pjäs efter en novell av Stig Dagerman. Färg. Manus och regi: George Oddner.
Medverk: Connie Sjölin, Tore Strandberg, Gunvor Pontén, Nils Ahlroth, Erik Gustafsson m.fl.
20.35 Liten botanisk lektion. Färg. Sven Green käser om amaryllis.
21.00 Lumpens skördar — näringslivet redovisar olika sätt att förbättra miljön genom industriell återvinning i avfallsprodukter. Färg.
21.35 Säg det med en sång. Färg. TV 2:s musikredaktion besöker schlagervärlden. Kvällens fråga: Vad handlar schlagertexterna om — egentligen?
Medverk: författarna Susanne Osten och Sven Wernström, schlagersångerskan Siv-inger Svensson, textförfattarna Peter Himmelstrand och Stikkan Anderson m.fl.
22.10 TV-nytt, väder.
22.15-22.35 EM i konstakning i Köln. Parakning. Färg. Kommentator: Bengt Grive.